

Българин

БРОЙ 5 | 2010 ЦЕНА 30 кč

**Преводачът
Ондржей Заяц**

**130 години от
рождението на
Йордан Йовков**

**Художничката
Ива Владимирова
в Прага**

**Неолитни жилища
в района на
Стара Загора**

**Министър
Николай Младенов
в Прага**

Diama s.r.o., výhradní dovozce špičkových bulharských vín a zelenin

Скъпи читатели,

Богата на кръгли годишнини за българската общност в Чехия е настоящата 2010 година. През декември се навършват 130 години от създаването на първата официално регистрирана организация на българите в Чехия „Българска седянка“, с дейността на която ви запознахме подробно в миналия брой на списание „Българи“.

През септември тази година се навършиха и 90 години от установяването на дипломатическите отношения между България и Чехословакия. Президентът Т. Г. Масарик назначава на 4 февруари 1919 г. за „специален делегат на правителството на Чехословакия“ Рудолф Кинцл-Йизерски, който по-късно става редовен пълномощен министър в София. На 30 септември 1920 г. Рудолф Кинцл-Йизерски връчва акредитивните си писма на българския министър-председател Александър Стамболийски. През октомври същата година за български chargé d'affaires в Прага е изпратен Стефан Баламезов.

Тази кръгла годишнина беше отбелязана в България с Фестивал Гала Концерт в зала „България“ на 12 септември. Прозвучаха творби

на Петко Стайнов, Бохуслав Мартину и Густав Малер в изпълнение на Пражка камерна филхармония от Чехия и Нов симфоничен оркестър от България. Концертът, дирижиран от чешкия посланик в София Мартин Клепетко, бе под патронажа на министрите на външните работи на България и Чехия Николай Младенов и Карел Шварценберг. В чешката столица 90-тата годишнината от установяването на дипломатически отношения между София и Прага бе отбелязана с концерт в Чешкия музей на музиката. Чешкият национален симфоничен оркестър изпълни под диригентството на българския пианист и диригент Иван Янъков творби на Волфганг Амадеус Моцарт.

На 18 октомври в Чернинския дворец външните министри на България и Чехия Николай Младенов и Карел Шварценберг откриха документална изложба „90 години от установяване на дипломатическите отношения между България и Чехословакия“, чийто куратор бе известният чешки историк проф. Ян Рихлик.

По време на работното си посещение в Чехия през октомври министър Младенов се срещна с представители на двете камари на Чешкия парламент, със заместник-председателя на Чешкия сенат

Петр Питхарт, с министъра на отбраната на Чешката република Александър Вондра, както и с чешкия си колега Карел Шварценберг. Николай Младенов изнесе лекция в Карловия университет, посети българското училище в Прага, българския държавен имот на улица „Америцка“ 28 и Българския културен институт.

В настоящия брой на списание „Българи“ си припомняме и още една годишнина – 130 години от рождението на един от големите български писатели Йордан Йовков.

Запознаваме ви и с програмата на седмото издание на Дните на българската култура в Прага, включваща изложба на художника Николай Станев, литературни срещи с писателя, поета и журналиста Ивайло Диманов, фолклорен концерт в „Каза Джелми“ и традиционния коледен концерт в Суковата зала на Рудолфинума. Информация за Дните на българската култура в Прага, които се организират от сдружение „Възраждане“ с финансовата помощ на Министерството на културата на Чешката Република и столицата Прага, предадоха информационните агенциите Фокус и БТА, както и Българското национално радио и bTV.

Мария Захариева

Съдържание:

4–5 Накратко

8–13 Българската общност

Среща на представители на български сдружения в Прага | Дни на българската култура в Прага | Самостоятелна изложба на Николай Станев | Министър Младенов в Българското училище | Една незабравима екскурзия | Слава вам, будители народни! | Семинар на танцов състав „Пирин“ | Награда за Сирма Зидаро-Коунова

14–15 Българските изобретатели

Виден Табаков – сътрудникът на космическите светлини

16–19 Интересно

Разговор с областният управител на Стара Загора | Неолитни жилища в района на Стара Загора

20–25 Българо-чешки връзки

Министърът на външните работи Николай Младенов в Прага | Срещата на Т.Г. Масарик с Владимир Сис | Ондřej Заяц: Писането на поезия е вътрешен импулс

26–30 Култура

Ива Владимирова: Всеки човек е уникален | Съвременна българска литература – Калин Терзийски

31–33 Бележки на екскурзовода

За Закинтос и негативната енергия

34–35 Годишнини

130 години от рождението на Йордан Йовков

36–37 Българските манастири

Троянският манастир

На корицата: : министрите на външните работи на България и Чехия Николай Младенов и Карел Шварценберг в Чернинския дворец. Снимка: Роберт Янас.

ДИЛМА РУСЕВ – ПЪРВАТА ЖЕНА-ПРЕЗИДЕНТ НА БРАЗИЛИЯ – Е БЪЛГАРКА ПО БАЩИНА ЛИНИЯ.

Тя спечели президентските избори след балотаж на 31 октомври. Дилма Русеф е родена на 14 декември 1947 г. в град Белу Оризонте в семейството на габровеца Петър Русев. Баща ѝ е завършил право. Той е далечен роднина на Ран Босилек и близък приятел на Елисавета Багряна. През 1929 г. Петър Русев напуска България по политически причини. "Той беше личност със силен характер, много образован. Четеше много книги. Почти всичко, научено в детството ми, го дължа на него", казва Дилма Русеф.

Преди да излезе на политическата сцена Дилма Русев участва в съпротивата и ръководи лявата партизанска групировка „Палмарес“. Осъдена е от военен съд и лежи три години в затвора. След като излиза на свобода завършва икономика. Бързо се издига в кариерата – оглавява недържавния Фонд по икономика и статистика и работи в Министерството на енергетиката на щата Рио Гранде до Сул. По-късно е главен секретар на енергетиката и масовата

комуникация. Дълго време е член на Демократическата работническата партия, а в края на 1990-те тод. преминава в Работническата партия. В периода 2003–2005 г. Дилма Русев е министър на мините и енергетиката на Бразилия. От 21 юни 2005 г. е началник на канцеларията на

бразилския президент Луиш Инасио Лула да Силва. През 2010 г. е избрана за президент на Бразилия.

БЪЛГАРСКИЯТ ЕВРОКОМИСАР КРИСТАЛИНА ГЕОРГИЕВА Е НАЙ-ХАРЕСВАНИЯТ ПОЛИТИК У НАС С 56% ДОВЕРИЕ.

В топ 5 с рейтинг от 34 на сто е и предшественичката ѝ Меглена Кунева. Между двете дами се нареждат премиерът Бойко Борисов /47%/, вицепремиерът Цветан Цветанов /41%/ и президентът Георги Първанов /41 на сто/. Това сочат данните от проучване на Галъп сред 1009 души в страната, проведено от 28 октомври до 4 ноември. С най-високо доверие от институциите остава полицията – 40%, с най-ниско отново е съдът с 13 на сто.

НА 11 ОКТОМВРИ ГЕРМАНСКИЯТ КАНЦЛЕР АНГЕЛ МЕРКЕЛ БЕ НА ЕДНОДНЕВНО ПОСЕЩЕНИЕ В БЪЛГАРИЯ.

Меркел разговаря с премиера Бойко Борисов. „България води стабилна финансова политика. Политиката на кабинета „Борисов“ създава онази сигурност, която е нужна в европейското пространство“, заяви германският канцлер Ангела Меркел. На официална церемония в Археологическия музей, Меркел беше удостоена с почетно звание „Доктор хонорис кауза“ на Русенския университет „Ангел Кънчев“. С 12 хиляди студенти в Германия, българите са най-голямата академична младежка общност в страната след китайците, каза още тя. Федералният канцлер проведе среща и с президента Георги Първанов, който я награди с орден „Стара планина“ с лента. Най-висшето държавно отличие Меркел получи за особено големия си принос за развитието на българо-германските отношения и за изключителните си

заслуги за присъединяването на България към ЕС, както и за разрешаване на случая с българските медици в Либия и за завръщането им у нас.

НА 13 НОЕМВРИ РУСКИЯТ ПРЕМИЕР ВЛАДИМИР ПУТИН БЕ НА ОФИЦИАЛНО ПОСЕЩЕНИЕ В СОФИЯ.

В състава на руската делегация бяха включени още енергийният министър Сергей Шматко, генералният директор на държавната корпорация за ядрена енергетика „Росатом“ Сергей Кириенко и президентът на „Газпром“ Алексей Милер. В рамките на визитата беше подписано споразумение и устав за създаване на съвместно акционерно дружество „Южен поток – България“, което ще отговаря и стопанисва газопровода „Южен поток“. Газопроводът „Южен поток“ може да бъде пуснат в експлоатация четири месеца преди срока, който засега е 31 декември 2015 г. Темите за АЕЦ „Белене“ и намаляването на цената на руския газ също бяха засегнати. Търговско-икономическото сътрудничество между България и Русия се развива успешно, заяви по време на брифинга Путин.

Руският премиер Владимир Путин и българският му колега Бойко Борисов целунаха мощите на Йоан Кръстител в храм-паметника „Св. Александър Невски“ минути след подписването на договора за изграждането на „Южен поток“. Патриархът на Българската православна църква Максим дари Путин с рисуван икона на Света Богородица. Гостът подари на патриарха позлатена златна икона на Св. Богородица.

**НА 11 НОЕМВРИ В ЗАЛА 3 НА
НДК СТАТИРА ПРОЕКТЪТ
„АЛТЕРНАТИВА ЗА БЪЛГАРСКОТО
ВЪЗРАЖДАНЕ“ (АБВ).**

Идеологът на бъдещото гражданско сдружение Георги Първанов обяви движението като коалиция на духа, своеобразна лаборатория за алтернативни политики, което ще създава и регионална мрежа от клубове за привличане на професионалисти и експерти. „Не е обявявано учредяване, обявява се стартът на процеса, а когато инициативната група прецени, ще се състои учредителната сбирка“, обясни президентът. Той аргументира тезата си, че България няма нужда „от нов ляв или десен партиен проект, а от граждански проект, който да събере най-силното от ляво, дясно, център“. АБВ не е отрицание на партиите, а нов шанс за тях.

**НА 16 НОЕМВРИ СТУДЕНТИТЕ
ОТ СОФИЙСКИЯ УНИВЕРСИТЕТ,
ПОДКРЕПЕНИ ОТ ТЕЗИ В НАТФИЗ,
НХА И ОТ ПРЕПОДАВАТЕЛИТЕ НА
АЛМА МАТЕР, ПРОВЕДОХА МАСОВ
ПРОТЕСТЕН МИТИНГ.**

Конкретното искане бе управляващите да излязат със стратегия за висшето образование и науката в България. Председателят на парламента Цецка Цачева попита ректора на Софийския университет „Климен Охридски“ проф. Иван Илчев защо протестиращите студенти я освиркват. „В Софийския университет учат 25 000 млади хора и всеки от тях има право на свое мнение и това е гаранция за демократичното мислене в държавата“, отговори Илчев. „Тук, на тази сграда, пише: „Съединението прави силата“, а само слепият не вижда, че сме изправени пред разединение на държавата и духовността. Това не бива да се допуска в една цивилизована държава“, заяви на стълбите пред парламента бившият ректор на СУ проф. Боян

Биолчев. Илчев и представители на студентите внесоха своите искания в Министерския съвет

**ОКОЛО 2 ХИЛ. ДУШИ УЧАСТВАХА
НА 3 НОЕМВРИ В ПРОТЕСТА НА
БЪЛГАРСКАТА АКАДЕМИЯ НА
НАУКИТЕ (БАН)**

срещу лошото управление на науката и непоследователната политика на правителството спрямо академията. Големият български поет, преводач и сценарист Валери Петров, който през тази година навърши 90 години, бе в челните редици по време на протеста на БАН.

**НА 15 НОЕМВРИ УЧЕНИ
И РАБОТЕЩИ В БАН ПРОВЕДОХА
МЪЛЧАЛИВ ПРОТЕСТ СЪС СВЕЩИ
ПРЕД НАРОДНОТО СЪБРАНИЕ,**

водени от председателят на БАН акад. Никола Съботинов. „С днешния мълчалив протест ние демонстрираме нежеланието си да се реализират плановете за ликвидирането на БАН като национален изследователски център“, каза пред журналисти акад. Съботинов..

**ПРИСЪЕДИНЯВАНЕТО НА
БЪЛГАРИЯ И РУМЪНИЯ КЪМ
ШЕНГЕНСКОТО ПРОСТРАНСТВО ЩЕ
Е СРЕД ВОДЕЩИТЕ ПРИОРИТЕТИ
НА УНГАРСКОТО РОТАЦИОННО
ПРЕДСЕДАТЕЛСТВО НА ЕС,**

ЗАПОЧВАЩО НА 1 ЯНУАРИ 2011 Г., съобщи „Юроактив“. Срокът март 2011 г. обаче може да не бъде спазен заради проблеми с ромите, които породиха скептицизъм сред някои страни в Западна Европа към присъединяването на София и Букурещ към Шенген. Според унгарски представители обаче, България и Румъния вече са изпълнили техническите условия за влизане в Шенгенската зона. Будапеща смята, че кризата с ромите от това лято трябва да бъде разглеждана отделно от разширяването на Шенген.

**БУРГАС Е НАЙ-ДОБРИЯТ ГРАД ЗА
ЖИВЕЕНЕ В БЪЛГАРИЯ ЗА 2010
ГОДИНА.**

Бургас е спечелил с една точка пред Варна. Класацията се провежда за четвърта поредна година и е съвместна инициатива на Дарик радио, в-к „24 часа“ и информационния сайт DarikNews.bg. В проучването участие взеха 27 града, които бяха оценявани по 25 критерия. Максимален брой точки Бургас е получил в областите инвестиции в инфраструктурни проекти, работно време на магазините, детски градини, култура, безработица, чужди инвестиции и др. Проблеми за Бургас обаче остават екологичното състояние на града и престъпността. Наградата за най-добър град за живеене в интернет гласуването получи Варна.

**НА 17 ОКТОМВРИ В ЦЪРКВАТА
„СВЕТИ СВЕТИ КОНСТАНТИН
И ЕЛЕНА“ В ОДРИН БЕ ОТКРИТ
ПАМЕТНИКЪТ НА ЕКЗАРХ АНТИМ I**

в присъствието на министъра на българите в чужбина проф. Божидар Димитров и на генералния консул Вълчо Марков. Около 1500 души изпълниха двора на църквата, сред които лично и валията на Одрин Бюкхан Съозер, който откри монумента на екзарх Антим I. Валията призова за продължаване на доброто сътрудничество между българската страна и Одрин. Танцовите състави, пристигнали от цяла България, приканиха местните жители да се включат в празненството. За откриването на паметника бяха пристигнали българи от Казанлък, Хасковска област, Варненска област и Бургас.

Среща на представители на български организации

„Постоянната комисия не е законна, ама кой ще му дири законност, тя е наша. Бюрото е наше. Градският съвет е наш. Кметът малко шава, ама ще му отрежем куйрука.“

Алеко Константинов, „Бай Ганьо прави избори“

На 23.10.2010 г. в 10 часа в българския държавен имот на ул. „Америцка“ 28 се проведе среща с представители на някои български сдружения и клубове в Чехия. В предврителната поканата липсваше дневен ред.

Поканата, изпратена по електронен път, съдържаше само обща прокламация за сътрудничество на българските организации и беше подписана от несъществуващ организационен комитет. Няколко седмици по-късно пристигна нова покана с подписа на инж. Димитър Христов, секретар на Българската културно просветна организация в ЧР (БКПО), в която пишеше: „След разговор с д-р Белков Ви уведомяваме, че няма създаден организационен комитет, това беше просто начин да подпишем поканата“.

На срещата не бяха поканени всички български сдружения, регистрирани в Чехия. Присъстваха само 7 – представители на БКПО, на сдруженията „Заедно“, „Българска беседа“, „Възраждане“, Българското културно просветно сдружение в Бърно, Българската православна общност и на БКПО „Кирил и Методий“ в Прага. Мнозинството не беше уведомено

предварително, че на срещата ще бъде заместник-председателят на ДАБЧ Йордан Янев. Той заяви, че са го поканили организаторите (не стана ясно кои са те) за основаване на асоциация, но не му е било известно, че ще се избира представител на българското малцинство. Консул Елеонора Георгиева пристигна два часа след началото на срещата и заяви, че ѝ е изпратена покана, в която е написано, че срещата е за основаване на асоциация и ще започне в 12 часа.

В началото на срещата беше обсъден въпросът за датата, на която ще се извърши посещението на паметника на Св.св. Кирил и Методий в Микулчице и други организационни въпроси, свързани с него.

СРЕЩАТА ПРОТЕЧЕ ИЗКЛЮЧИТЕЛНО КОНФЛИКТНО, защото в дневния ред бяха включени точки, за които голяма част от при-

състващите не бяха предварително уведомени и нямаха мандат за вземане на решение. Не можем да отминем и немаловажния факт, че заместник-председателя на БКПО Сирма Зидаро-Коунова от Острава, е била уведомена от Димитър Христов само два дни преди срещата, че ще се издига неговата кандидатура за представител на българското малцинство, докато Татяна Мандикова е била информирана за кандидатурата на Димитър Христов още през юни. По време на срещата отделни представители на БКПО се опитваха да прокарат идеята за създаване на Асоциация. Оказа се, че те предварително са свиквали представители на други сдружения, за да ги „спечелят“ за идеята с различни обещания. В дневния ред силово бе наложен избор на нов представител на българското малцинство в Съвета на малцинствата на ЧР. Бяха обиждани и гонени от залата тези, които имаха различно мнение. Някои от тях бяха обявени и за психично болни. След конфликтна манипулация председателят на събранието д-р Белков се оттегли.

Председателят на БКПО Стамболийски предизвика нелегитимно гласуване, като от 7-те присъстващи организации гласуваха само три. В нелегитимното гласуване отказаха да участват представителите на сдруженията „Възраждане“, „Заедно“ и на БКПО „Кирил и Методий“. Не гласува и представителя на българското малцинство в чешкото правителство д-р Иван Белков, който е председател на Българското културно просветно сдружение в Бърно.

Я. Янев, Т. Мандикова, А. Стамболийски, А. Белков, Й. Янев

В хода на срещата стана ясно, че председателите на отделните клубове на БКПО, нямат цялостна информация и по тази причини при вземане на решения се поддават на внушение. Някои от тях са лесен обект на манипулация и предвид напредналата им възраст и икономическата им зависимост от клуба в Прага.

НЕЛЕГИТИМНОТО ГЛАСУВАНЕ НА 23.10. ПРОТЕЧЕ КАТО НА ПАРТИЙНО СЪБРАНИЕ ПО ВРЕМЕ НА ТОТАЛИТАРИЗМА В ИЗПЪЛНЕНИЕ НА СПУСНАТА ОТ ЦК НА БКПО КАНДИДАТУРА.

Председателят на БКПО Стамболийски наложи кандидатурата на Димитър Христов за представител на българското малцинство. Д. Христов е изключително конфликтна личност и целенасочено разединява българската общност в Чехия. Макар че Ангел Спасов от Българската православна общност предложи за представител Константин Карагеоргиев, Антон Стамболийски не подложи на гласуване тази кандидатура, а заяви, че ще се гласува за Димитър Христов и своеволно предложи да се гласува

и за инж. Петър Попов без да се иска неговото съгласие. Стамболийски каза, че кандидатурата на Д. Христов е по-малкото зло и нареди да се гласува. Гласуваха (и то явно) основно представители на съществуващи и несъществуващи клубове на БКПО. По време на срещата броят на клубовете на БКПО изведнъж се беше „разраснал“ – и с клубове, които не съществуват, не са самостоятелни юридически субекти и нямат право на глас. Изключително агресивно се държаха някои от тях със заместник председателя на българския клуб в Прага инж. Петър Попов, който заяви, че се потъпкват основни демократични принципи и се противопостави на силовото налагане на кандидатурата на Д. Христов. Попов също посочи, че на 29 юни е изпратено в секретариата на чешкото правителство писмо с фалшиво съдържание, подписано от платените служители на БКПО Димитър Христов и Ели Мандажиева. Христо Христов, член на управителния съвет на българския клуб в Прага информира, че предната вечер в клуба е бил ударен и съборен на земята Иван Тошев. Бяхме свидетели

как по време на срещата инж. Димитър Христов се приближи към Христо Христов, каза му, че е за психиатрията, заплаши с думите: „това, което снощи постигна Иван Тошев, ще те постигне и теб!“ и го принуди да напусне българския държавен имот на „Америка 28“.

ВСЪЩНОСТ НА СРЕЩАТА НА 23.10. ЗЕЙНА ПРОПАСТТА МЕЖДУ ДИКТАТУРАТА И ДЕМОКРАЦИЯТА.

Години наред много от нас мълчаха, приспособяваха се или се опитваха се да преговарят. Някои се изживяваха и продължават да се изживяват като месици. Други си затваряха очите пред демагогията и манипулацията. Трети бяха периодично сплашвани с побой или изключване, а четвърти – със спиране на дотации или с български чадъри. Разнородната българска общност в Прага обаче показва на срещата на 23 октомври, че няма да позволи на някои представители на Българската културно-просветна организация да се разпореждат с всички български сдружения и клубове в Чехия.

Мария Захариева

Снимка: Мария Захариева

Дни на българската култура в Прага

Сдружението на българите в Прага „Възраждане“ организира за седма поредна година Дни на българската култура с подкрепата на чешкото министерство на културата и пражката община. Празниците бяха открити на 9 ноември с изложба на талантия български художник Николай Станев, който твори в чешката столица. На вернисажа на изложбата се изяви и младият цигулар Филип Зайков – носител на чешки и международни награди. Дните на българската култура включват и две прояви с известния български писател, поет и журналист Ивайло Диманов. На 26 ноември той ще представи своето творчество пред учениците и учителите от българското училище в Прага „Д-р Петър Берон“, а на 27 ноември предстои литературно-музикална вечер с Ивайло Диманов в Дома на националните малцинства в пражката столица. Фолклорният концерт в Casa Gelmi на 6 декември е съвместен проект с Българския културен институт в Прага и с гръцката общност в Прага. В него ще вземат участие танцови състави от България и Чехия и гръцкият танцов състав „Акрополис“. Дните на българската култура ще завършат с традиционния коледен концерт с участието на певци и инструменталисти от българската общност в Чехия в Суковата зала на пражкия Рудолфинум.

Мария Захариева

Občanské sdružení Vazraždane za podpory Ministerstva kultury ČR a hl. m. Prahy pořádá v rámci Dnů bulharské kultury

Literární večer

se spisovatelem a básníkem Ivailem Dimanovem

Literатурна вечер с поета и писателя Ивайло Диманов

Akce se koná 27. listopadu 2010 v 18.00 hod. ve společenském sálu Domu národnostních menšin, Vocelova 3, Praha 2

Самостоятелна изложба на Николай Станев

На 9 ноември в Дома на националните малцинства в Прага бе открита самостоятелна изложба на талантливия български художник Николай Станев. Тя бе организирана от гражданско сдружение „Възраждане“ в рамките на седмото издание на Дните на българската култура в чешката столица под защитата на Министерството на културата на Чешката република и кметството на град Прага (Б.ред.).

Николай Станев пред своите проекти в галерията в ДНМ в Прага

Николай Станев е роден през 1962 г. в град Пловдив, България. В периода от 1988 г. до 1994 г. следва в Академията по изящни изкуства в Прага при професорите Иржи Начерадски и Алеш Весели. Успешно се дипломира през 1994 г. Има пет самостоятелни изложби и участие в повече от двадесет колективни изложби. Творческият път на автора е сугестивно завършен и въпреки че има висок професионален потенциал, не го разпилява и не изразходва силата си в компромиси със своето художествено и творческо призвание. Ники е верен на **чувствата си и на способността си да анализира**. От впечатленията, интуицията и наблюдението си върху неизменните промени както в реалния живот, така и в съзнанието на хората, Николай синтезира свят, в който връзките между **материята и енергията** са максимално обединени и разкриват истинския образ на съвременното, човешките чувства и емоции. Този синтез **материя-енергия-чувство**, постигнат със съвършен професионализъм, въз-

действа върху нас поразяващо със своята искреност, освободеност и сила на изказа.

Фасцинирането от обекта е едно от най-силните качества в творчеството на Николай. В творбите му обектът е изтръгнат от своя конкретен контекст и реална среда. За него авторът изгражда ново, импулсивно пространство и този творчески и артистичен акт (за Ники, може би интуитивен) придава на реалния обект космическо измерение и въздейства фантастично в ново населената художествена реалност. Това творческо виждане намира израз най-вече в проектите и художествените обекти, чийто потенциал предлага онова истинско пространство за изява и себerealизация на твореца. В своите творби Ники перфектно овладява **формата и цвета** – успява без усилие и проблеми художествено да претвори всеки реален предмет. Само че той не се интересува от реалността в нейната конвенционална същност. Обектите му, в своята убедителна екзистенция в пространството, живеят със собствена реал-

ност, която е не по-малко правдива от истинския свят. Светът на Ники е свят на одушевената материя, свят, в който може да се случи всичко, където са възможни парадоксални връзки, където няма закони и където са справедливи единствено вашите чувства и усещания. Този свят доказва, че силата на визията е понякога по-силна и по-истинска от заобикалящата ни реалност и че само от нас зависи да имаме онази правилна представа, която ще ни даде сили, свобода и смелост да намерим правдата.

Николай има широка художествена реализация. Създава класически картини с маслени бои на платно, но също така работи и на големи проекти, където неговите идеи и творчески способности получават по-голямо пространство и верни пропорции. Неговите стенописи могат да се видят на различни обществени места в Чехия и България. Една от най-впечатляващите се намира във вътрешните помещения на къщата „У червене лишки“ на Староместкия площад в Прага (сега там се помещава Комерчни банка). На картините на Николай може да се възхищава не само широката общественост. Присъстват и в редица частни сбирки и радват колекционерите си в Австрия, Великобритания, Холандия, Германия, Полша, Сирия, България и Чехия. Художествената концепция на изложбата на Николай Станев ни предоставя възможност да обогатим своите представи за изкуството, човешкото съзнание и творческия потенциал.

Светлана Михайлова, CSc.,
куратор и проект-менеджър в Сбирката на модерно и съвременно изкуство към Националната галерия в Прага.

Министър Николай Младенов в Българското училище

Министър Младенов, М. Ганева и Д. Пенкова от МВНР с учителите от БСОУ „Д-р Петър Берон“ в Прага

светници от Външно министерство.

Гостите носеха дар за училището – дискове и рекламни материали за България.

Срещата премина в спокойна непринудена атмосфера. Тъй като училището в Прага е единственото държавно училище извън пределите на България, г-н Начев обърна внимание на изключително важното му значение за обучаващите се тук български деца. То им дава знания на роден език, то е център на наука, то е средище на просвета и култура. През своята 62 годишна история Българското училище в Прага е било нравствен коректив и духовна опора за подрастващите българи, живеещи в Чешката република. Министърът прояви интерес към обучението на учениците, реализацията на завършващите, постиженията и стратегията за развитието на училището.

На министър Младенов бе връчен Почетния знак на училището, а своите пожелания той поднесе в летописната книга с пожелания за нови успехи и светли хоризонти за учениците и учителите на БСОУ „Д-р П. Берон“.

Снежана Таскова

Министър Младенов получава от директора Е. Начев почетния знак на училището

На 18.10.2010 год. БСОУ „Д-р Петър Берон“ в Прага имаше скъп гост. Учителският колектив бе удостоен с вниманието на Министъра на външните работи на Република България Николай Младенов. Посещението на министър Младенов в Чешката република бе по случай 90 години от установяване на дипломатически отношения между България и Чехословакия.

С вълнение и радост бяха изпълнени минутите преди очакваното събитие! В духа на народностната традиция министър Младенов и придру-

жаващите го лица бяха посрещнати на прага на училището от усмихнати ученици, облечени в национални носии, с пита и стръкче здравец. Директорът на училището, г-н Начев, въведе гостите в Българското училище, където те бяха приветствани сърдечно от целия педагогически колектив.

Министър Н. Младенов бе придружаван от г-жа Маргарита Ганева – Държавен експерт в Дирекция „Европа“ в МВНР, г-н Марин Йовчевски – управляващ Посолството на РБългария в Чешката Република,

Една незабравима екскурзия

Денят 13 октомври бе дългоочакван и специален за учениците от БСОУ „Д-р П. Берон“ – денят на предстоящата учебна екскурзия до градовете Телч и Индржихув Храдец.

Поредната разходка назад във времето, когато е владеел известният и влиятелен род Vítkovci или Páni z Růž; докосване до богатата история на Бохемия и Морава.

Ръководител на екскурзията бе отново г-жа Таня Иванова, нашият обичан гид, която приветливо посрещна любознателните пътници и ги запозна с програмата на предстоящото пътуване към бисерите на Южна Чехия. Неусетно се озовахме пред Индржихув Храдец, който ни приветстваше със своите исторически стилни сгради.

Ето го и прочутият замък, окъпан от ярките слънчеви лъчи, величествен и загадъчен, символ на династията Páni z Hradce, построен в началото на XIIIв.

Крепостта и замъкът Индржихув Храдец, наричан още Бялата перла на Южна Чехия, принадлежи към най-ценните и същевременно най-обширните архитектурни комплекси в Чешката република.

С нетърпение се потопихме в тайнствената атмосфера на замъка. Погледите ни бяха привлечени от монументалната цилиндрична Черна кула (Hladomorna), разгледахме Черната кухня на замъка, в която според преданието преди столетия тук всяка година преди Великден се е приготвяла празнична сладка каша за бедните.

Пренесохме се в Музикалния павилион (Rondel), който ни очарова с великолепия си купол, украсен със златни релефни декорации и пластични магически фигури, както и с невероятната си акустика. Несъмнено най-интересна бе легендата за така нар. Bílá paní, господарката на замъка – Perchta z Rožmberka, чийто призрак витае тук и досега. Тя принадлежи към добрите духове на замъка, покровителства, обича и пази хората. Легендата разказва още, че Бялата дама носела ключове, а понякога слагала ръкавици. Когато имала бели ръкавици, означавало, че ще се случи нещо хубаво и щастливо, когато била с червени – предупреждавала за пожар, а когато се появявала с черни ръкавици, вещаела нещастие и смърт.

Бялата дама знаела и къде има съкровища. Честните хора завеждала при тях, а лакомите наказвала жестоко. Който има късмет, може да я зърне и днес, но тя се появява и изчезва толкова бързо, че човек не може да се опомни...

Направихме си снимки, с които да запечатаме спомена от вълнуващите преживявания и пътуването ни продължи към югозападната част на чешкоморавската долина, където се намира кокетното и богато на архитектурни забележителности градче Телч – вдъхновявало поети, омаяло художници, впечатлявало филмови режисьори.

В центъра на града живописно съжителстват шедьоври на ренесансовата архитектура – прекрасни фрески, украсяващи фасадите на домовете на някогашните знатни граждани. Тук се извисява и уникалният Morový sloup, който няма аналог в чешката архитектура.

Не случайно градът принадлежи към Списъка на световното културно и природно наследство на ЮНЕСКО. Телчският замък е съкровище на моравската архитектура, с оригинално запазен интериор, обхващащ прекрасни творби на ренесансовото и бороковото изкуство.

Със затаен дъх се възхищавахме на пищно украсените тавани на Театралната зала, богатия интериор на Златната зала, заинтригува ни Рицарската зала.

Целият замък впечатлява с оригиналните си дървени тавани с орнаментика, отразяваща сцени от античната митология, с интересните си експонати, с огромните платна, разкриващи библейски сцени или приказните места, където е живял Орфей...

Увлечени във вълшебството на това необикновено място, не усетихме кога разходката ни беше към края си и ние трябваше да се разделим с магията на миналото.

Сувенирите, които отнесохме със себе си, дълго ще ни напомнят за тези прекрасни впечатления. Поехме обратно към Прага. Бяхме очаровани, развълнувани, обогатени! Това беше една незабравима екскурзия, изпълнена с приятни емоции, щастие и удовлетворение. Тя се превърна в едно от най-запомнящите се и красиви преживявания за учениците от БСОУ „Д-р П. Берон“.

Снежана Таскова

Слава вам, будители народни!

„Народ, който не познава и не тачи своето минало, не може да се надява на достойно бъдеще.“

Паметни и заветни са философските прозрения на великия Вазов, звучащи повече от убедително - живи в народната памет, особено в ден като този.

Първи ноември! Ден на народните будители! Един от най-светлите празници на България!

Празник на историческата памет и на националното ни самочувствие, отстоявано година след година през векове на робство и страдание – дело на знайни и незнайни книжовници, просветители, борци за национално освобождение, вдъхнали вяра в собствените сили на народа за възстановяване на българската държавност. Будители издигат храма на българщината в човешките души, те са войните на знанието и науката.

Днес с благодарност и благоговение свеждаме глави пред всички тях, посветили живота си за издигане духовността на нацията, съхранили през вековете моралните й ценности.

В деня, когато цяла България се покланя пред свящото дело на своите будители, учениците и учителите от БСОУ „Д-р П. Берон“ отбелязаха уникалния празник с трепет и вълнение.

Всички класни стаи бяха украсени с портрети на познати и свидни за всеки българин личности, изобилстваха интересни факти за живота и блогословената им мисия. Учениците от V до VIII кл. се отправиха към центъра на Прага, където е бюстът-паметник на патрона на нашето училище – д-р Петър Берон – един от най-ревностните радатели за знание, просвета и култура. Г-жа Димитрова запозна учениците с дейността на многобройните дейци на словото и на патриотичните стремления на будителите, които успяват да пренесат мъждукащия пламък на българския национален дух през вековете. Споменати бяха имената на покровителя на българския народ св. Иван Рилски Чудотворец, Н.Рилски, Н.Бозвели, П. Хилендарски, Софроний Врачански, братя Миладинови, Г.С.Раковски, Д. Чинтулов, Л. Каравелов, будители-те-икони

на България - Васил Левски, Христо Ботев, Иван Вазов, енциклопедистът д-р Петър Берон. С тържествено поднасяне на венци и цветя бе увенчан този паметен ден!

В същото време учениците от IX до XII кл. се поклониха пред паметника на Светите братя Кирил и Методий, който се издига величествено на прочутия Карлов мост, изразявайки своята почит пред техните благородни пориви и положиха венец в чест на празника. Г-жа Начева произнесе слово, отразяващо значимостта и творческата мощ на първоучителите и техните последователи, на просветителите и цялата плеяда патриоти, будили народната сваят. И днес България има нужда от хора с будителски дух, които да поддържат със слово и дело българското национално самосъзнание, да съхранят нашите духовни ценности за идните поколения, защото: „Човек и добре да живее, умира. И друг се ражда. И нека родените по-късно помнят!“ Ние сме родени по-късно. И ще помним!

Нека помним навеки тези велики българи, които се погрижиха духът български да бъде жив, чувствителен и буден, защото без него ще угасне огънят на любоворидието, на вярата и любовта към земята на дедите ни!

**Снежана
Таскова**

Отново на хорото с танцов състав „Пирин“

Семинар и забава 2010

С идването на есента дойде време и за традиционния семинар по български народни танци, организиран от нашия танцов състав в град Бърно. Тази година той се състоя в една слънчева, но мразовита утрин на 23 октомври.

Семинарът привлече множество наши приятели и гости, нетърпеливи да научат игривите стъпки на българските хора. Танцовият семинар този път откри и води Яна Георгиева. „Тазгодишният семинар е необичаен. Както виждате, нашият ръководител Георги Георгиев не е сред присъстващите. В момента е в болница, където се лекува след тежка злополука,“ започна Яна. „Първоначално искахме да отменим по тази причина семинара, но Георги много настояваше да го осъществим и без него. Такаче разделихме помежду си задачите и се хванахме на работа. Надявам се, че семинарът ще ви хареса и Георги ще може да се гордее с нас,“ разказа Яна.

След кратко представяне на България последваха два часа, посветени на изучаването на български хора. Присъстващите имаха възможност да научат право, дайчово, дунавско хоро, ръченица и много други. Към обяд дойде време за малка почивка и дегустация на традиционните български ястия, приготвени от всички танцьори на „Пирин“. Трапезата беше отрупана с баница, мусака, кюфтета, шопска салата, таратор, пълнени чушки и много други. След като тан-

цьорите се наситиха и утолиха жаждата си, имаха възможност отново да потренират на дансинга научените стъпки. Към три часа следобяд Яна закри семинара и покани всички участващи на вечерния концерт и танцова забава, които последваха само след няколко часа в културния дом Музилка“.

Вечерният концерт откри танцов състав „Пирин“ с китка от тракийски танци. Последва музикалното изпълнение на нашите специални гости, музикална група „Седянка“ от Швейцария. Погледите на всички в залата събраха със своето прецизно изпълнение професионалните танцьори Ирина Войнова и Димитър Корчак. Танцова група „Българи“ от Прага вдигна на крака цялата публика със темпераментната си хореография по музика на Николина Чакърдъкова. Програмата на тазгодишния концерт закри отново „Пирин“ със хореографиите „Севернячки“ и „Шопски ритми“.

След това подиумът принадлежеше изцяло на музикантите от „Седянка“, които неуморно свириха в продължение на цялата вечер. Въпреки името си, групата успя да привлече на дансинга с живите си и игриви

мелодии и най-свенливите танцьори. Любопитен е фактът, че само с едно изключение, музикантите от „Седянка“ са швейцарци, които обаче са пленени от красотата на българската музика и я изпълняват с много жар. Забавата приключи в късните вечерни часове, когато публиката се сбогува със швейцарските гости, възнаграждавайки ги с бурни аплодисменти.

Катерина Ненкова

Снимки: архив на сдружение „Пирин“

Награда за Сирма Зидаро – Коунова

награда“, сподели развълнувана г-жа Зидаро, която за пореден път събра своите сънародници в остравския клуб.

Макар и далеч от родината си, членовете на клуба не пропуснаха и тази година да отбележат двете важни събития от българската история – Съединението и Независимостта. Дълъг и труден е пътят, който извървява Третата българска държава до акта на обявяване на Независимостта, припомни на съотечествениците си Сирма Зидаро и изнесе още интересни факти от историята на България.

Освен редовите членове, на тържеството присъства и г-жа Ваня Беровска от консулския отдел на българското посолство в Прага.

Минка Генчева

С почетна грамота и плакет на Народното събрание на Република България бе удостоена госпожа Сирма Зидаро, председател на Българския културно-просветен клуб в Острава.

Наградата е за принос в съхраняването на българската идентичност и култура и развитието на традиционните българо-чешки връзки. Тя бе връчена лично от г-н Марин Йовчевски, пълномощен министър на България в Чехия. Поводът е 130-та годишнина от основаването на Първото българско земляческо сдружение в Чехия – „Българска седянка“. „Вече 52 години живея в Острава,

но не съм се откъснала от българските си корени. Гордея се, че съм българка. Запазила съм българското си гражданство и нито за миг не съм си помислила да го заменя с чешко. Тази награда не е само моя, тя принадлежи на всички членове на Българския клуб в Острава, които през всичките тези 17 години са ме разбирали и подкрепяли. За мен обичта и уважението им е повече от всякаква

Съединението на България през есента на 1885 година е актът на фактическо обединение на Княжество България и Източна Румелия. Координирано от Българския таен централен революционен комитет, то се извършва след бунтове в различни градове на Източна Румелия, последвани от военен преврат на 6 септември 1885 година, подкрепен от българския княз Александър I, отбеляза г-жа Зидаро, припомняйки думите на Патриарха на българската литература – Иван Вазов, че Съединението е „революция, станала в сърцето на българина“.

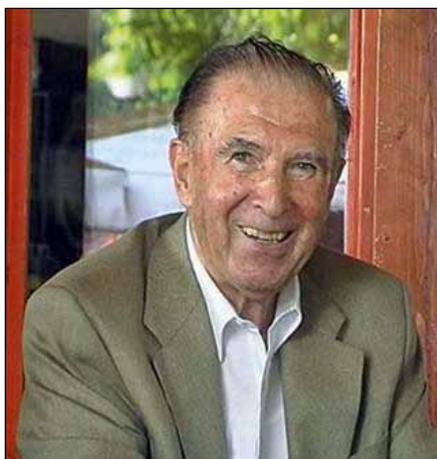
С акта от 22 септември се ревизира Берлинският договор от 1878 г., който се опитва да балансира интересите на Великите сили на Балканите и в Османската империя. „Да живее свободна и независима България! Да живее Българският Народ!“ .С тези думи завършва манифестът, с който на този ден през 1908 г. в черквата „Св.Четиридесет мъченици“ в старопрестолния град Търново е обявена независимостта на България, а княз Фердинанд I приема титлата цар на българите. Мястото е избрано специално, за да се подчертае приемствеността със средновековната българска държава.

Изминали са 30 години от Руско-Турската война, от 1878–1879 година, която донесе свободата в България, но не и възстановяването на държавната независимост. Дълъг и труден е пътят, който извървява Третата българска държава до акта на обявяване на независимостта, припомни на съотечествениците си Сирма Зидаро.

Сътрудникът

на космическите светила

Ще допълним галерията от образи на световноизвестни български учени и изобретатели емигранти с още едно име – на професор д-р инж. Виден Табаков, изтъкнат американски авиокосмически инженер, учен и специалист по космическа техника и ракетни двигатели. Асистент на „бащата“ на американската ракетна техника Вернер фон Браун и участник в екипите, осигурили безопасността на полетите на ракетите „Сатурн-5“ и космическите кораби „Аполо“. Близък приятел на първия човек, стъпил на Луната – космонавта Нийл Армстронг. За разлика от доста други прочути българи, професор Виден Табаков не забравя родината си и след като срокът да не напуска САЩ, поради секретния характер на неговата работа изтича, той неколккратно посещава България.

КАКВИ ДЕЦА Е РАЖДАЛА...

Имало едно време двама братя. Единият се казвал Крачун, а другият – Стайко. Двамата живеели със семействата си в планината. Но един ден, незнайно защо, братята (или жените им) се скарали и се разделили. Единият тръгнал наляво, а другият – надясно. Установили се на нови места. Крачун основал днешното село Крачимир, а Стайко – село Стакевци. Китни местенца в Западна Стара планина. А ако питате с какво са известни те, малцина ще се досетят, че от Стакевци произхожда родът на Виден Табаков, станал професор по космическо инженерство в университета в град Синсинати, щата Охайо. Роден през 1920 г. в Белоградчик, той е най-голямото от трите деца на заможен български търговец. Завършва гимназия във Видин и през 1939 г. се записва да следва машинно инженерство в Карловия уни-

верситет в Прага. По онова време в България има само университетска специалност „строително инженерство“. Изкарва едва един семестър, преди немските окупационни власти да затворят всички чешки училища, а чуждестранните студенти да бъдат прехвърлени в германския университет в чешката столица. Младият българин знаел руски и френски език, но сега му се налагало да учи и немски. За да го овладеят по-добре, към чужденците „прикрепяли“ местни момичета, с които да упражняват говорна практика. Но всъщност това били служителки на немските специални служби, които шпионирали своите „подопечни“. Виден бил изключително въздържан. Вероятно подозирал за опасностите, които го заплашвали.

ПРИ ВЕРНЕР ФОН БРАУН И ХАНС ФОН ОХАЙН

С цел да отпаднат колкото може повече чуждестранни студенти, те били подложени на изключително труден изпит по математика. Професорът не давал никакви шансове на нашия младеж: „Вие сте отскоро в Прага и не владеете нито чешки, нито немски език. Невероятно е да успеете!“ Само че за всеобщо удивление Виден Табаков изкарал отлична оценка. През 1942 г. той успешно се дипломирал и по препоръка на преподавателите си отишъл да прави докторска дисертация в Берлинската политехника, където

предсрочно завършил и аеронавтика. Поради забележителните си теоретични познания в тази област станал доцент по аероинженерство в същото висше училище. Сътрудничил на създателя на първия в света самолет с турбореактивен двигател Ханс фон Охайн. Същевременно започнал работа в концерна „Сименс“. Българинът видял първите секретни чертежи на руски ракети през 1944 г. като член на групата на главния конструктор на прочутите немски ракети „Фау“ Вернер фон Браун. По същото време светското разузнаване „определя“ („назначава“) Табаков за свой консултант при дешифрирането на документи от сейфове на фон Браун. И вероятно той е свършил добра работа, защото през 1945 г. от благодарност руснаците му издали изходна виза за САЩ, където той искал да се присъедини към новосформирания екип на Браун, с който вече бил работил. Само че американските власти му отказали достъп до страната си като на гражданин, произхождащ от комунистическа държава. Така Виден Табаков с неколцина свои немски колеги се озовал в Аржентина, където през 1946 г. на власт бил дошъл Хуан Перон. Там, заедно с още някои италиански инженери, участвал в разработването на първия аржентински свръхзвуков самолет. При своя бивш немски ръководител Вернер фон Браун в САЩ отишъл чак след 3 години.

В ЛАБОРАТОРИЯТА НА УНИВЕРСИТЕТА В СИНСИНАТИ

Когато през 1958 г. в САЩ е създадено Националното управление по въздухоплаване и изследване на космическото пространство (НАСА), в университета в Синсинати пристига нов професор по аерокосмическо инженерство – българинът Виден Табаков. В продължение на половин век той е един от изявените и активни изследователи на НАСА. Първите задачи на Табаков са свързани с опитите около изстрелването на космическите ракети „Сатурн“, които да имат достатъчна мощност, за да се достигне до Луната. А също и за създаването на космически кораб, който да отиде до лунната повърхност и да се върне обратно (програмата „Аполо“).

Професор Табаков изследва материал, който издържа на 6000 градуса по Фаренхайт и служи като съпротивление за отблъскване на огнената струя от реактивния двигател при излитане на ракетата. В лаборатория в Синсинати българинът намира такъв материал. Направена е поръчка за милиони долари, но когато ракетата е изстреляна, от пламъка всичко се стопява. Военните започват дело във Федералния съд срещу фирмата, която не си е свършила качествено работата. Професор Табаков е призован като свидетел, а фирмата опитва да го купи. „Предлагаха да ми дадат заплата за седем години за да не свидетелствам. Отказах и спечелихме делото“ – разказва Табаков. Научните интереси, с които професор Табаков е познат в целия свят, са свързани с разкриване на причините за ерозията и уврежданията на турбодвигателите. „Дали е прах от вулкан, или внезапен сблъсък с птица, Табаков може да изчисли вредата, която се нанася на турбините на реактивния двигател“, обясняват за него колегите му. С помощта на американския военен отдел за изследвания професор Табаков създава тунел за симулация на аеродинамични условия, в който се установява ерозията на перките на турбодвигателите, изложени на висока температура. Това съоръжение се използва за изпитания на материали преди прилагането им в реактивни двигатели. Негово продължително

изследване в тази област включва разработване на методи за предвиждане на местата, изложени на ерозия, в отделните двигателни компоненти. Цялата му научна работа е важна за предотвратяване на аварии, а резултатите от изследванията му имат директно влияние за повишаване на защитата на реактивните двигатели.

В Университета в Синсинати той поставя началото на докторска програма по космонавтика, в която през годините при него се обучават повече от 50 докторанти и над 200 магистри.

С ПРИЯТЕЛЯ КОСМОНАВТ НИЙЛ АРМСТРОНГ

Когато на 20 юли 1969 г. командирът на космическия кораб „Аполо 11“ Нийл Армстронг стъпва на Луната, в списъка на учените с принос към успеха е и инж. Виден Табаков. Армстронг и Табаков лично се познават, а по-късно и преподават в едно и също учебно заведение. По този повод нашият сънародник споделя, че Армстронг отрича да се е натъквал на някакви следи на извънземни на Луната, каквито съобщения се появиха в някои средства за информация.

Следващите научни проекти на професор Виден Табаков включват изследвания за американските военноморски сили и за „Дженерал електрик“, „Проктър енд Гембъл“, „Ролс Ройс“... „Тексако“. Канен е като

лектор из целия свят – от Англия, Германия, Испания до Египет и Индия. Участва в проекти на НАСА (например за грандиозния прототип на най-големия реактивен самолет в света за превозване на 700 души едновременно), на Националната научна фондация, на министерството на енергетика, на министерството на отбраната. Член е на Американския институт по аеронавтика и астронавтика и на Американската асоциация на машинните инженери. През 1994 г. професор Табаков посещава България. Той много обича Варна, където като младеж е идвал с родителите си на почивка. Живее в Америка, женен е за германка, но все се връща с мислите си в родината си България. „Ние, българите, се раждаме с акъл в главата. Страната ни ще се оправи, когато властта вземат хора, които не са корумпирани, хора, чиято цел е не само да лапат!“ – заявява тогава той.

Даваме му пълно право и се надяваме това един ден наистина да се случи.

Асен Милчев

ПРОФ. Д-Р ВИДЕН ТАБАКОВ (1920, БЕЛОГРАДЧИК).

Завършва Видинската гимназия, машинно инженерство в Чехословакия, самолетостроене в Германия. Защитават докторат в Берлинския университет. Работи първоначално в Аржентина и над 45 години в САЩ. Като професор в Университета в Синсинати участва в подготовката на американския полет до Луната. Работи и по редица други проекти на НАСА. Създава нови материали, устойчиви на корозия и високи температури. Специално за американския проект за кацане на Луната проф. В. Табаков работи успешно върху намирането на материал, който да не се топи, за обшивка на вътрешните стени на кулите за излитане на ракетите. Проф. Виден Табаков неколккратно посещава България през последните години, включително и по повод на съвместен проект между български и американски учени.

Област Стара Загора има уникални възможности за туризъм,

смята областният управител на Стара Загора Иван Николов

С къщите на първите жители на Европа и минералните си извори област Стара Загора има уникални възможности за туризъм

Иван Николов

Г-н Николов един от приоритетите във вашата дейност е развитието на туризма в региона. Смятате ли, че в област Стара Загора има потенциал за това?

Наистина, от първия ми ден като областен управител на Стара Загора започнах да мисля по какъв начин природните забележителности, традициите в балнеолечението и богатото културно-историческо минало на региона могат да бъдат използвани за туристическа атракция. Защото те реално съществуват, но са малко популярни, а съм сигурен, че могат да привличат хора буквално от цял свят.

Знаете, че минералните извори са били атрактивни за римляните и в онези времена буквално край всеки термален извор по нашите земи е възниквало римско селище. Така е например на Старозагорските минерални бани, където и до днес могат да се видят останките от древни сгради. Чудодейното въздействие на водата и нейните ценни

лечебни свойства са познати от хилядолетия. Има сведения, че още древните траки са ги знаели, а след това и римляните са използвали минералната вода за лекуване. Може би и по тези места са идвали римски войници, за да се възстановяват от раните си.

Прочута е минералната вода на Павел баня която извира с температура 62 градуса и лекува болести на костите и ставите, нервни болести и дископатии. А минералната вода на Овощник е най-богата на флуор на Балканите, тя пък е добра и за ендокринни и кожни заболявания.

Напоследък обаче вие поставихте акцента върху Неолитните жилища в Стара Загора. С какво привлякоха интереса ви?

Забележително е да можем днес, в 21 век да видим как са живели едни от първите жители на Стария континент. Учените датират откритите жилища в Стара Загора от епохата на неолита от 6 в. пр. н. е., което

означава, че те са били обитавани преди около 8 000 години. Неолитните къщи в Стара Загора са най-добре запазени и с най-богат инвентар. Имах възможност да направя презентация на музея „Неолитни жилища“ в Тел Авив, Израел, по време на българо-израелски бизнес форум. В Стара Загора, с участието на представители на Дипломатическия корпус у нас, дадохме старт на националния проект „Раждането на Европа – история и реалност“. Проектът и съпътстващата фотоизложба представих и във Виена, по време на Срещата на българските медии, организирана от БТА. Надявам се с реализацията на тази идея да успеем да предизвикаме интерес и да привлечем както туристи, така и потенциални инвеститори в област Стара Загора.

В региона са и известните казанлъшки гробници на тракийски владетели, които са много атрактивни за чуждестранните туристи, но за да бъдат привлекателни за посещение, трябва да бъдат изградени добри пътища до тях и създадени подходящи комуникации. За да могат да кандидатстват за средства по европейски програми, едно от първите неща, които направих като областен управител беше да издам актове за публична държавна собственост на обектите. Актувани бяха и обекти в Стара Загора от Античния комплекс на крепостта Августа Траяна, Античната подова мозайка, Неолитните жилища, както и Ески Джамия – най-старата постройка в града след Руско-турската война, която ще бъде превърната в Музей на религиите.

Тук е Античният форум на древния римски град Августа Траяна, едно от

малкото места в света, където се поставят оперни спектакли на открито. Може би това е единственият град, където има Музей на бирата, Музей на коня, Аграрен и Ветеринарен музей едновременно.

В последно време голям интерес предизвиква новооткритото селище край с. Ясеново, за което през пролетта на база спътникови снимки учените доказаха, че е от 9-и век преди Христа. Там бе намерена уникална керамика без аналог в света.

Регион Стара Загора е богат и на природни забележителности, те ще намерят ли място в „туристическата карта“ на областта?

Идеята ми е чрез създаването на подходящи туристически пакети да се обхванат местата с развит селски туризъм в региона. Такива за радост има и както наскоро сподели посланикът на Австрия, това са местата, които посещават туристи, търсеци спокойствие и отмора сред природата. Те са обикновено на средна възраст, трудят се много и в резултат на това са платежоспособни. Такъв отдых би се съчетал чудесно с посещение например на най-стария манастир в Европа – „Св. Атанасий“ в с. Златна ливада, Чирпанско,

местността „Богородична стъпка“ до Старозагорските минерални бани, или пък Мъглижкия манастир, където единствено може да се види фреска с изображение на Св. Св. Кирил и Методий, заедно с католическия светец Св. Патрик. Тук бих добавил и мегалита на Бузовград и Гранитския дъб – най-старото живо дърво Европа, на 1665 години. В последните години туристи от цял свят посещават Казанлък по време на Празника на розата, за да видят на живо как се берат розите и как се добива прочутото българско розово масло, което се влага при производството на най-скъпите френски парфюми.

Моето желание е старозагорски регион да стане известна и предпочитана туристическа дестинация, предлагайки маршрути за културен, исторически и балнеоложки туризъм.

Какво е вашето виждане за начина това да бъде постигнато?

Туристическата индустрия генерира огромен финансов ресурс и в условията на днешната безпрецедентна криза това е секторът, който и през 2010 г., макар и с известен спад, се развива добре.

Историческото ни наследство, с помощта на културния и екотуризъм, трябва да бъде използвано като мощен ресурс за устойчиво социално развитие. Усилията са насочени към създаването на съвременен общ регионален туристически маркетинг, който да развива идеята за перспективността на тази дестинация и изграждането на информационна система за културното и природно наследство на региона. Всичко това, съчетано с широкото и ефективно използване на съвременни форми за популяризиране и реклама.

Целият този потенциал трябва да бъде промотиран и аз го правя почти ежедневно при провеждане на разговори и срещи, било с дипломати, с търговски аташета на различни държави у нас, както и с потенциални инвеститори.

За нас е проблем, че все още нямаме готови пакети за туристически услуги, които да се предлагат на чуждестранните туристи. Затова през следващите месеци общините на територията на региона със съдействието на туристическите фирми ще подготвят необходимите пакети, които сме в състояние да предложим на гостите от цял свят.

Праисторически селища в района на Стара Загора

Град Стара Загора и неговите околности са изключително богати на праисторически паметници на културата. Предимно в яката на Средна гора са регистрирани над 120 праисторически селища – останки на някои са видими на повърхността като селищни могили, други нямам видими индикации т. нар. открити селища. Гъстотата на праисторическите селища е удивителна. Те се намират на разстояние от 3 до 8 км. едно от друго. Няма друга географска област в Югоизточна Европа с такава гъстота на заселването през късната праисторическа епоха (VI – III хил. пр. Хр.), както в Старозагорско.

На територията на съвременния град Стара Загора са възникнали и съществуват пет праисторически селища. Само в три от селищните могили от ранния неолит (в началото на VI хил. пр. Хр.) са живели 4–5 хил. души. В западната част на Стара Загора се издига праисторическа селищна могила, която е с височина 9 м. Има диаметър при основата си 80–90 метра. Праисторическото

селище е възникнало на наклонена на юг тераса. Два извора северно от него са оформили две дерета, които естествено са ограждали селището. Освен това древните им обитатели са изградили и допълнително укрепление – дървена палисада от забити в земята два реда дървени колове. И е съвсем резонно да си зададем въпроса: кои са тези хора, откъде са дошли и кога са заселили тези земи?

За да се отговори на тези въпроси, трябва да се пренесем назад във времето – X-то хил. пр. Хр. в Близкия изток в западната част Иранското плато, планинския район Загрос. Там за пръв път се извършва един велик поврат в човешкото общество неговата „неолитизация“. Човекът от същество, консумиращо това, което природата му предоставя се превръща в „производящо“ същество.

Консервирани инсита две жилища от новокаменната епоха, VI хил. пр. Хр. Селищна могила при Окръжна болница Стара Загора.

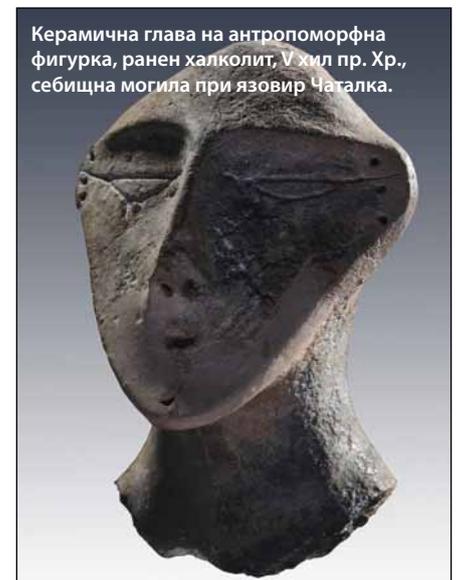
Негови основни поминъци стават земеделието и животновъдството. Новата икономика скоро поражда и демографски срив (взрив?), от което следва и дефицит на обработваема земя. И съвсем естествено древното малоазийско население през VII хил. пр. Хр. започва да търси нови места за заселване. За да достигнат от своята прародина до Балканския полуостров, те са използвали естественото морско течение край северните брегове на Средиземно море и така са достигнали до устието на реките Струма и Места. От там са се придвижили до Тракийската низина, където са намерили изключително благоприятни условия за развитието на своите основни поминъци

Антропоморфна костена фигурка с накити изработени от мед, късен халколит, V хил пр. Хр., с. Ловец, Община Стара Загора.

– земеделие и скотовъдство. Те са донесли със себе си опитомени животни, култивирани семена на житни растения, нов тип сечива от камък както и познанието за изработване на керамични съдове. Носители на нов тип култура, която до днес се определя като новокаменна епоха. Умереният климат, множеството реки и потоци, плодородната лесно обработваща се земя, хълмовете и ниски планински зони с изобилие на дивеч и гори правят от Тракия изключително подходяща зона за процъфтяване на новия за Европа начин на производство. Попадайки на това благословено място те отсядат тук трайно и поставят основите на първата европейска цивилизация. Древните земеделци и скотовъдци са изграждали и обитавали постоянни селища. Избраното от тях място е било заселвано в продължение на 2–3 хилядолетия. Година след година, поколение след поколение те са изграждали своите къщи обработвали са земята, отглеждали са стадата с животни, изработвали са керамични сечива. Опознавали са заобикалящия ги свят, природните явления, изграждали са своя философия за живота и смъртта, своя система от религиозно – митологични представи при които са извършвали ритуали с използване на разнообразна антропоморфна и зооморфна пластика, както и други култови предмети. В селищната могила при Окръжна болница Стара Загора са разкрити останките от две неолитни къщи

(средата на VI хил. пр. Хр.). Те са опожарени. Всичко, което е останало от тях е затрупано от падналите стени, таван и покрив. Стените на места са запазени до 1 метър. Жилищата са били едноетажни, с приблизително правоъгълна форма и са имали обща стена между тях. По-голямото жилище има площ 43 кв. м., а по-малкото само 16 кв.м. площ. Постройките са били наземни. Стените им са били изградени от носеща дървена конструкция, която представлява масивен плет от забити в земята дъбови стълбове и преплетени между тях тънки лескови пръчки. Така получената конструкция е дебело омазана от двете страни с глина. Покривът е бил двойностряховиден върху дървена конструкция покрит със слама или тръстика. Входът на по-голямото жилище е бил от юг, но е разрушен от ями от времето на каменно-медната епоха (V хил. пр. Хр.). Входът на другото е бил на изток, сега много добре запазен и е имал дървен праг. Заставайки пред откритите останки на двете ранно-неолитни къщи можем спокойно да наблюдаваме техния интериор, такъв какъвто е бил преди 8000 г. Сякаш тук времето е спряло. На северните стени се намират куполни пещи. Тази в по-голямата къща е най-добре запазената неолитна пещ във българските земи. Пещите са служили за отопление и за приготвяне на хляба и храната. Издигация се над нея комин е отвещдал пушека над покрива на къщата. До пещта има две зърнени мелници

Керамична глава на антропоморфна фигурка, ранен халколит, V хил пр. Хр., себищна могила при язовир Чаталка.

за стриване на зърното на хляба или брашнени каши. До западната стена на жилището се намират девет големи керамични съда за съхраняване на зърното в семейството, обитавало къщата. В някои е открита овъглена пшеница, ечемик и фий. От направения анализ на това зърно чрез радиовъглероден метод е установено, че къщите са унищожени от пожар в средата на VI хил. пр. Хр. Между източната стена и пещта, в най-топлата и уютна част на жилището, е направена слабо издигната площадка над нивото на пода с размери 2 по 1,65 м. Това е мястото където са спели обитателите на къщата. Близко до входа са открити три керамични стълбчета, слабо разклонени отгоре, като бичи рога. Това са култови алтари използвани за извършване на обреди от обитателите на къщите. Впечатлява количеството на наличните керамични съдове. В едното жилище е имало поне 60, които след пожара са се разпилели и натрошили по пода. Цялостната подредба на къщата показва рационалност и висока организация на тогавашното общество.

При производство на керамични съдове древният грънчар е влагал невероятно чувство за хармония и красота. Въпреки, че грънчарското колело все още не е било открито, праисторическите съдове често са изящни и прецизно изработени. През ранния неолит съдовете са моделирани със сферична или полусферична форма, имат равно дъно или често са поставени върху кухо

Керамични съдове, ранен халколит, V хил. пр. Хр., Азмашка селищна могила Стара Загора.

цилиндрично столче. Със своята елегантност се отличават съдовете с формата на лале. Понякога те са украсени с геометрични мотиви – ромбове, триъгълници, спирали, волути и други рисувани с бяла боя. Украсата е нанесена в три пояса – по устието, по тялото и по столчето на съда. Освен чисто декоративните си функции, тя носи и богата семантика, отразяваща представите на древните земеделци за строежа на техния свят, за вечния кръговрат на живота и други. През късния неолит, през последните векове на VI хил. пр. Хр. настъпва промяна във формата и декорацията на керамичните съдове. Те стават биконични, тялото на съда е украсено с канелюри и връзана и запълнена с бяла материя украса. Специфичен разцвет керамичното производство достига през каменно-медната епоха. Графитната украса върху керамичните съдове е особено живописна. Върху неразчленената тъмносива, кафява и черна повърхност на съдовете са разгънати в цялото им многообразие спирали, волути и концентрични кръгове, нанесени със специални графитни конусчета. Постигната е невероятна хармония между формата на керамичните съдове и орнаментацията по тях. Съвършенството, достигнато от древните майстори грънчари може само да ни удивява. Древните общества, чието стопанство се основава на земеделие и скотовъдство са се стремили да опознаят и да си обясняват заобикаляящия ги свят и явленията ставащи в него

с оглед успешността на земеделско-скотовъдния цикъл. Осигуряването на прехраната е пряко свързана с това, което им е „изпращало“ небето – слънцето, дъждът, градушките и въздушните вихри. В тогавашното безписменно общество се развивала сложна религиозно-митологична система, която днес с много усилия се опитваме да разгадаем по предметите, свързани с техните представи и вярвания. Антропоморфните фигурки, изработени от глина, мрамор и кост, които представят персонажи от тези представи и вярвания, са между най-атраktivните находки. Неолитните жилища в Стара Загора са уникален археологически паметник, който разкрива богатата и многообразна култура на обитателите на праисторическите селищни могили.

**Изготвил: научен сътрудник
I степен Петър Калчев**

Керамичен съд – Лале, рисуван с бяла боя, ранен неолит, VI хил. пр. Хр., Азмашка селищна могила Стара Загора.

Керамични алтари в неолитни къщи Селищна могила при Окръжна болница Стара Загора, ранен неолит, VI хил. пр. Хр.

Министърът на външните работи Николай Младенов в Прага

На 18 и 19 октомври министърът на външните работи на България Николай Младенов беше на работно посещение в Чешката република. Той участва в честването на 90 години от установяване на дипломатически отношения между София и Прага.

В първия ден от визитата си министърът се срещна с представители на двете камари на Чешкия парламент, включително и със заместник-председателя на Чешкия сенат Петр Питхарт, с когото обсъди проблема с интеграцията на ромите и присъединяването на Хърватия към ЕС. След това Н. Младенов посети българското училище „Д-р Петър Берон“, където се срещна с преподавателите и учениците.

По време на двудневния си престой министърът подчерта, че България ще финализира подготовката си за влизане в Шенгенската зона до март 2011 г. Правителството ще направи всичко възможно да подобри оценката на Европейската комисия в тази насока.

След изложбата „90 години от установяване на дипломатически отношения между България и Чехословакия“ в „Чернинския дворец“ Николай Младенов и Карел Шварценберг обсъдиха по време на работната вечеря възможностите пред държавите от ЕС за диверсификация на енергийните доставки. Двамата министри се договориха за по-голямо сътрудничество между България

Николай Младенов и Карел Шварценберг

и страните от формата Вишеградска четворка, особено по темите свързани със Западните Балкани.

На 19 октомври министърът на външните работи Николай Младенов се срещна и с министъра на отбраната на Чешката република Александър Вондра. Наред с това, министърът посети и Българския културен институт в Прага.

По време на престоя си в чешката столица Н. Младенов даде интервю за популярния чешки ежедневник „Лидове новини“, в което основни теми на разговора бяха проблемите с екстрадирането на български роми от Франция, даването на български

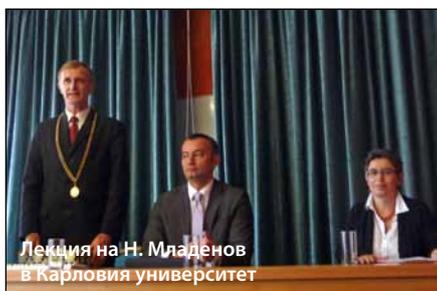
паспорти на хора, живеещи извън пределите на България (българските турци и граждани на Република Македония), борбата с корупцията, промените в България след приемането ѝ за член на ЕС.

ГЛОБАЛНАТА РОЛЯ НА ЕС – БЪЛГАРСКАТА ПЕРСПЕКТИВА

На 18 октомври във Факултета по обществени науки на Карловия университет българският външен министър изнесе публична лекция на тема: „Глобалната роля на ЕС – българската перспектива“. В лекцията си министър Младенов се спря на няколко важни въпроса. На първо място той подчерта, че ако Европейският съюз иска да бъде лидер в световен мащаб, той трябва да има по-глобална визия. От своя страна Република България разглежда ЕС като успешен модел за политическа интеграция в международен план.

Външните министри на България и Чехия разглеждат изложбата

В този смисъл е уместно да се изтъкнат няколко важни предимства на организацията. На първо място, това е способността на многото народи и държави-членки да се обединят около мисълта, че войните са безсмислени. На второ място, това е визията за Европа – запазването на националната и културната идентичност в различните държави. На трето място, това е вярата в Европа – съхраняване на мира по пътя на дипломатията, а не чрез силата на оръжието.

Наред с това, в лекцията си министър Младенов се спря върху важния проблем за енергийната сигурност в Европа. Несъмнено, този въпрос е важен за България, тъй като тя е една от доставчиците на енергия. Той даде Чешката република като подходящ пример за пълно интегриране към европейския енергиен пазар.

Българският външен министър посочи дебатите за по-нататъшното разширение на Европейския съюз. Според министъра, това разширение не е завършило за Западните Балкани. С оглед неговото ускоряване и финализиране, трябва да се напомни на кандидат-членките, че част от критериите за еврочленство са добрите съседски отношения, международното сътрудничество, воля и конкретни усилия за извършване на съответните реформи.

Н. Младенов се спря и на въпроса за трансатлантическото сътрудничество (ЕС-САЩ). В тази връзка той подчерта, че „ние не сме просто партньори, а преди всичко съюзници“, които споделят общи ценности. Нещо повече, тези отношения имат стратегически характер и трябва да бъдат гаранция за силен съюз. В същото време, за да бъдем ефективни, ние трябва да изтъкнем нашите предимства, т.е. с какво се отличаваме от партньорите си.

По време на дискусиата професорът от Карловия университет Ян Рихлик повдигна три важни за България и за ЕС външнополитически въпроси – отношенията между Европейския съюз и Русия, членството на Турция в ЕС и отношенията на България с Македония. Отношенията между ЕС и Русия, изтъкна българският външен министър, трябва да се основават на диалога и прагматичността, да проявят гъвкавост, защото двете страни понякога забравят, че това не е СССР.

За България въпросът за членството на Турция в Европейския съюз, посочи Н. Младенов, е преди всичко емоционален, който има своите дълбоки исторически корени. Затова позицията ни трябва да бъде балансирана, рано е да се говори за категорично „да“ или „не“.

Въпросът за името на Македония, заяви министър Младенов, е преди всичко двустранен, той трябва да бъде решен двустранно с Гърция. Същевременно, важно условие за по-тясната интеграция на Македония към евроатлантическите структури, е нейната вътрешна стабилност, провеждането на фундаментални реформи, запазването и поддържането на добри между-седски отношения и показване на категорична воля за международно сътрудничество.

Наред с това беше повдигнат въпросът за преговорите по повод присъединяването на Сърбия в ЕС. Според българския външен министър главната предпоставка за положителен изход от тези преговори е активното сътрудничество на страната с трибунала в Хага, проблемът с Косово. В тази връзка министърът се изказа оптимистично, че има положителни знаци Сърбия да приеме резолюцията на ЕС за Косово.

90 ГОДИНИ ОТ УСТАНОВЯВАНЕ НА ДИПЛОМАТИЧЕСКИ ОТНОШЕНИЯ МЕЖДУ БЪЛГАРИЯ И ЧЕХОСЛОВАКИЯ

Външните министри на двете държави – министър Николай Младенов и министър Карел Шварценберг, откриха изложба „90 години от установяване на дипломатически отношения между България и Чехословакия“ в историческите зали на Чернинския дворец, официално седалище на Министерството на външните работи на Чешката република. Бяха представени 17 пана с малко познати и уникални снимки и архивни документи, описващи историята на отношенията между двете държави. Организатори на честванията бяха министерствата на външните работи на Чешката република и на Република България. В програмата бяха включени арии от български и чешки опери, изпълнени от Любомира Попова в съпровод на Адолф Мелихар.

Куратор на изложбата беше известният чешки историк проф. Ян Рихлик, а графичният дизайн на изложбата и на каталога към нея бяха дело на културния сътрудник към Българския културен институт в Прага Севдалина Коваржова.

При откриване на изложбата Карел Шварценберг подчерта, че чешко-българските връзки имат много по-дълга история от официалните дипломатически отношения между двете държави, изтъквайки чешкия принос в модернизирването на новоосвободената България. На свой ред българският външен министър Николай Младенов подчерта, че отношенията между двете страни са били най-добри, когато в тях правителствата са били избрани по демократичен път и на територията на всяка от държавите не са се намирили чужди окупационни войски.

Д-р Красимира Мархалева
използвани са и материали от МВНР

90 години дипломатически отношения между България и Чехословакия

Срещата на Владимир Сис с Томаш Г. Масарик

Отбелязването на 160-годишния юбилей от рождението на Томаш Г. Масарик в брой първи на сп. „Българи“ се явява повод да представим един малко известен епизод от неговия живот – срещата му с Владимир Сис в Прага в началото на 1919 г., броени месеци след края на Първата световна война. Чешкият журналист е първият, който предава на Т. Г. Масарик информация за обстановката в победена България. Българите възлагат големи надежди на тази среща – от една страна те се надяват да разкъсат международната изолация, в която страната им попада след края на войната, а от друга – да получат подкрепа на новата чехословашка държава за сключване на справедлив за България мир по време на предстоящата мирна конференция. Срещата между Владимир Сис и Т. Г. Масарик има и друго важно значение – тя „подготвя почвата“ за установяване на дипломатически отношения между България и Чехословакия.

В началото на Първата световна война намиращият се в България кореспондент на „Národní listy“, чешкият журналист Владимир Сис сътрудничи с нелегалната чешка организация „Maffie“ и едновременно с това полага усилия да убеди българското правителство да се съюзи със Съглашението (Русия, Англия и Франция) и по този начин да помогне на чешките стремежи за освобождение. Както е известно, България свързва съдбата си с Централните сили и в края на войната се озовава в лагера на победените. Владимир Сис посреща края на Първата световна война в България, изпълнен със смесени чувства: *„За нас, които се научихме да обичаме България, настъпи време на вълнение и възбуда. Стихийната ни радост от възкресяването на чешката свобода се покрусяваше при мисълта за страшния погром на България и рухването на нейните народни идеали.“* И наистина, непосредствено след примирието България се оказва окупирана от съглашенски войски, в международна изолация, без никаква външна подкрепа. Затова Владимир Сис, както и новоучреденото през октомври 1918 г. дружество „Българо-чехословашка взаимност“ си поставят за задача да

пробият тази изолация чрез възстановяване и задълбочаване на приятелските връзки между България и новосъздадената чехословашка република, за да може *„в тъмата, която обграждаше тогава България, да се пробие поне едно малко прозорче“*. Дружеството решава да изпрати на президента Т. Г. Масарик поздравителен адрес и в него да опише подробно тежкото положение, в което се намира България след края на войната, и необходимостта от установяване на редовни дипломатически отношения между двете славянски държави. Автор на адреса е поетът Стилиян Чилингиров, проф. Ян Мърквичка го оформя в старобългарски стил, а на Владимир Сис е възложено не само да го преведе, но и да го занесе в Прага. Облечен като чешки военнопленник, Владимир Сис се отправя на път по Коледа. Пътуването е изпълнено с препятствия и трудности. По това време България е напълно изолирана, лишена от каквито и да е железопътни връзки с външния свят. Българската железница открива делегацията до Лом, а на другия ден тя се прехвърля на румънски товарен параход. Времето е студено и неприветливо, делегацията е принудена да остане за известно време

Владимир Сис

във Видин поради дебелия мъгла. Чак на 6 януари 1919 г. тя прекосява границата на Чехословакия. В Бърно Владимир Сис се отделя от групата. За това той си има сериозни сантиментални причини – десет години не е виждал родното си място. В края на 1909 г. той е напуснал Моравия като поданик на император Франц Йосиф II, а сега се връща в новосъз-

дадената чехословашка република. Само след няколко дни чешкият журналист отново е на път, в посока Прага, за да изпълни възложената мисия.

Аудиенцията при президента Т. Г. Масарик е насрочена за 28 януари, вторник. Владимир Сис много ясно си спомня този паметен за него ден, защото пресъздава в най-малки подробности атмосферата от срещата с президента: „Точно в 12 часа без 5 минути, на обяд, влязох в първия двор на Храдчани и се заисках по широките стълби, които водеха към приемните салони. Личният секретар ме въведе в кабинета, чийто стени бяха обковани със стари гоблени, точно когато удари 12 часа. Край черната писалищна маса стоеше президентът – висок, строен, усмихнат.“ След като Владимир Сис му връчва адреса, Т.Г. Масарик сам подхваща разговор за живота и дейността на своите сънародници в София по време на световната война, особено за чешкия художник проф. Ян Мърквичка и за останалите стари чешки професори. На свой ред Владимир Сис разказва на чехословашкия президент за усилията на Съглашението да предотврати включването на България във войната на страната на Централните сили, както и обстоятелствата, които са допринесли цар Фердинанд и министър-председателят Радославов да вземат съдбоносното за страната решение.

Президентът Масарик изслушва с голямо внимание разказа на Вл. Сис, и дори признава, че взетото от България решение е било с цел единствено осъществяване на стремежите за национално обединение: „Да, това беше съдбоносна крачка, но аз винаги се стараех да вляза в положението на България.

Познавам нейните национални идеали.“ Нещо повече, чехословашкият президент даже споделя, че самият той се е опитал да посредничи за постигане на споразумение по най-спорните въпроси, разговаряйки с министър-председателя Никола Пашич. Според Т. Г. Масарик преговорите са щели да завършат с намиране на компромисно решение, но, както той посочва пред Владимир Сис, „София не дочака. Войната се обяви и сложи край на всичко. Мъчно понасяхме това – всички славяни в един лагер, само българите в противния.“ Въпреки това, продължава Масарик, той никога не е смятал България за неприятел на чехите и затова в нито една своя заповед до чехословашката армия той не я обявява за част от неприятелите на чехи и словаци. В неговите очи българският народ е „прилежен, трудолюбив, неподатлив на сантименталност и безволие.“ Чехословашкият президент признава, че по време на световната война българската външна политика се е ръководила от разрешаването на македонския въпрос. Интересът на чехословашкия президент към този проблем датира още от преди войната – периодичният орган на неговата партия публикува немалко статии за Илинденско-Преображенското въстание. Както самият той посочва: „Познавам добре литературата, която го разглежда, а и съм си съставил лично мнение за него. Съжалявам само, че никога не ми се удаде случай да посетя Македония и България.“

По време на разговора се засяга и другият важен за българите въпрос – тракийският. Чехословашкият президент признава, че загубата на Тракия „е загуба и за славянството“, защото то губи излаза на Егейско море, а най-южните издънки на славянството се денационализират. В тази връзка той изразява оптимизма си, че „поне тракийският въпрос ще се разреши благоприятно за България“.

Същевременно, по време на разговора Т. Г. Масарик не скрива желанието си между двете държави да се установят официални дипломатически отношения и даже да се сключи стопанска спогодба между тях. Не са

много българите, с които Масарик се е срещал лично – един от малцината е проф. Димитър Михалчев, с когото се запознава през 1913 г. По време на разговора Т. Г. Масарик проявява жив интерес към културните, вътрешно-политическите, стопанските и социалните условия в България. Разпитва за университета и академията на науките. В един и половина часа следобед разговорът приключва и той се сбогува с Владимир Сис с думите: „Поздравете нашите съотечественици и господата от „Взаимността“. Благодаря за хубавия адрес. Подгответе почва за завръщане редовни отношения с България.“

Така завършва първата аудиенция на Вл. Сис с Т. Г. Масарик, за която чехословашката телеграфна агенция издава официално съобщение още същия ден. Чешкият журналист не скрива ентузиазма си от срещата,

защото тя му е предоставила възможността да изгради положителен образ за България пред президента на ползващата се с висок авторитет Чехословакия, и то в момент, когато изтерзаната и унижената от световния конфликт българска държава, се нуждае от подкрепа. Още на другия ден Владимир Сис отива в Храдчани, за да „подготви почвата“ за установяване на редовни дипломатически отношения между двете държави. Съвсем скоро неговата дейност в полза на България дава своите плодове – в началото на май 1919 г. дипломатът от кариерата Рудолф Кунцл Йизерски пристигна в София, за да представлява чехословашката държава в България. – отначало в качеството си на делегат на републиката, а след това и като редовен посланик.

Д-р Красимира Мархалева
по материали от в-к „Мир“ 1930 г.

Писането на поезия е вътрешен импулс

С Ондржей Заяц ме запозна чешката българистка д.р Ивана Сръбкова и до днес тримата сътрудничим в електронното издание www.iliteratura.cz. Въз основа на разговорите ми с чешкия колега се роди и идеята да превода книга на една от съвременните чешки поетеси Тереза Рийдълбаухова. С Ондржей ни сроди и отношението към поезията и превода и връзката не само с Чехия, но и със Словакия. Благодарение на младия чешки поет и преводач със словашки корени по бащина линия можем да прочетем на чешки език стихове от стихосбирките на Божана Апостолова („Едва я задържам“), Георги Господинов („Черешата на един народ“), Николай Атанасов („Органични форми“), както и цялостния превод на стихосбирката „Лapidариум“ на един от най-известните ни съвременни писатели Георги Господинов.

Ондржей Заяц

Ондржей, ти завършваш българска и сръбска филология в Карловия университет. Защо избра тази специалност?

Винаги съм искал да уча филология. Най-много ме привличаше бохемистиката, но постепенно т.нар. малки езици и литератури ми допаднаха повече. В началото ми бяха интересни историята на двата народа, както и съвременната действителност, но след това започнах постепенно да се ориентирам към литературата им.

С какво предпочиташ да се занимаваш? С езикознание или литературознание и защо?

Определено с литературознание. Преди всичко, защото ме привлича повече. Освен това съвременната българска литература е като цяло непозната в Чехия, така че чувствам и някаква необходимост да я превеждам на чешки език и по този начин да обогатявам чешката литературна среда.

Тази есен излезе от печат стихосбирката ти „Наречена“. Кога започна да пишеш поезия?

Писането на поезия е вътрешен импулс. Пиша стихове вече 10 години. Имам в чекмеджето си две новели и редица разкази. Преди няколко

години зпочна да ме привлича лаконичността на изказа и постепенно се върнах към поезията, на която сега се посвещавам напълно. Но не се отказвам и от прозата.

Кои са любимите ти български автори – класически и съвременни?

От класиците прозаисти предпочитам Йордан Йовков, Емилиян Станев, Алеко Константинов и Йордан Радичков, а от съвременните Милен Русков и Васил Георгиев. От поетите – Яворов и Константин Павлов. От съвременните писатели харесвам Георги Господинов. Интересно ми е да се занимавам с превод на съвременна българска поезия. По-добре е да не изброявам поетите, които бих искал да превода, защото списъкът е дълъг и не искам да забравя някого.

В твой превод излезе стихосбирката „Лapidариум“ на Георги Господинов. Този автор е превеждан на много езици. Защо и ти се насочи към него?

Поетиката на Господинов ми е много близка. Когато за пръв път прочетох „Лapidариум“, веднага разбрах, че това е изключителна книга. Една от малкото книги, които съдържат нещо съществено и остават в мен завинаги. Знаех, че тя има какво да каже на съвременната чешка литературна общност. Освен това поезията на Георги Господинов е по-рядко превеждана от прозата му.

За превода ти излязоха вече няколко положителни рецензии – на Ондржей Хорак във в-к „Лидове новини“, на Андриана Спасова в списание „Хомо бохемикус“, на Димана Иванова във в-к „Култура“, на Ондржей Хануш в списание „Твар“ и др. Смяташ ли да превеждаш български книги на чешки?

От рецензиите за превода ми на „Лапидариум“ най-много ми допада тази на Ондржей Хануш в „Твар“. В момента превеждам отделни разкази на Васил Георгиев, но дали ще превеждам друга книга от български автор, ще зависи и от интереса на издателите. Разбира се, че искам да превода в бъдеще повече книги, но първо трябва да довърша обучението си.

Какво мислиш за преводаческата традиция на чешки автори в България? Според теб кои чешки писатели би следвало да се преведат?

На първата част на въпроса ще отговоря трудно. С преводите тук е както и в България. Превеждат се предимно комерсиални книги. Затова по-голяма стойност за мен имат различни списания или интернет сървъри, които не са подчинени толкова на финансовия удар, както печатните книги. Затова поезията трябва да се търси и в медиите. В съвременната чешка поезия има автори, които все още не са преведени на български език и си струва да се появят в България. Може би идеален вариант би бил съставянето на една хубава антология на съвременните чешки писатели и поети. От прозаичните препоръчвам на първо място Михал Айваз с книгата му „Път на юг“.

Има едно шеговито изказване за превода на Евгений Евтушенко: „Преводът е като жената – ако е красив, не е верен, а ако е верен, то почти със сигурност не е красив.“ Съгласен ли си? Какво е нужно, за да е един превод и верен и красив, и възможно ли е изобщо това?

В поезията прилагането на този цитат е вероятно по-уместно. Прозата е напълно различна, въпреки че и там може при превода да се загуби много от красотата на текста и на

Ондржей Заяц и Георги Господинов

оригинала. Зависи от преводача, до каква степен ще иска да се придържа към оригинала. Въпреки това мисля, че хубави и верни преводи има много.

Мислиш ли, че могат да бъдат направени някакви паралели в литературата на България и Чехия? Има ли автори със сходна поетика? Съществуват ли някакви взаимни литературни влияния?

Мисля, че поради липсата на достатъчно преводи, взаимното влияние е като цяло разколебано. Двете литератури имат взаимно какво да си предложат, но липсва интерес и усилия в тази насока от страна на по-високи институции – министерства, културни центрове и др.

Какво е твоето определение за превода? Кои са качествата, които

един съвременен преводач трябва да притежава, за да успее?

Зависи от това, какво наричаме успех. Голяма роля играе правилния избор на автор, който човек решава да превежда. Останалото е, според мен, преди всичко въпрос на почтена работа. Да се посвети на превода толкова време, колкото е необходимо.

Днешният Ондржей Заяц е поет и преводач. Кой е бъдещият?

Бих се радвал да се посветя на славянското литературознание – най-напред във философския факултет на Карловия университет. Всичко зависи от това дали ще бъда приет да продължа образованието си в по-висока степен. Но при всички случаи ще продължавам да пиша и превеждам.

Димана Иванова

ОНДРЖЕЙ ЗАЯЦ (* 21. 12. 1982)

Живее в Прага. Роден е отново там, въпреки че баща му (както самото име го показва) произхожда от Източна Словакия. Учи българска и сръбска филология във Философския факултет на Карловия университет. Превежда съвременна българска, сръбска и хърватска поезия и проза. Неговата поезия и преводи спечелват награди от няколко конкурса (напр. конкурс за преводи Иржи Леви за превод на стихове от стихосбирката „Черешата на един народ“ на Георги Господинов) и са публикувани в сборници и литературни списания като „Твар“, „Плав“, „Дотики“, „Славянски юг“ и др. През 2009 година излиза преводът му на дебютната поетична книга на Георги Господинов „Лапидариум“ в издателство „Литературен салон“. Рецензии и разговори публикува в списание „Твар“ и в различни електронни издания.

Всеки човек е уникален

И може да прояви божественото в себе си – това е смисълът на нашето съществуване... смята българската художничка Ива Владимирова.

Запознах се с Ива Владимирова при откриване на изложбата ѝ на 2 ноември в Българския културен институт. Картините ѝ са като самата нея – спонтанни, ярки, пленяващи, защото носят белега на порива, излъчват копнеж, дават усещане за простор. Цветовете са от синьо-виолетово до изумрудено и лавандулово, искрящи и тихи едновременно, сякаш повик и отглас от онова, което ни прави да се чувстваме по-богати и неземни. Платната са триптихи, трилогии, кратки разкази или дълги приказки, въвеждащи ни в свят, който познаваме и понякога не забелязваме... докоснат от платната на Ива Владимирова, той се превръща във Вселена от светлина и чиста обич, преобразява... Изложбата за нея е и поклон пред Ян Мърквичка, чийто принос в българската култура е видим и днес. Затова започвам разговора си с художничката почти до сърцето на старата Прага, която помни и стъпките на Ян Мърквичка, с въпрос за него.

Твърдиш че си повлияна от школата на Мърквичка, защо?

Той е страхотен рисувач и много добър живописец, което е рядко съчетание. Заедно с Антон Митов са от основателите на Художествената ни академия, която е създадена с усилията на много български интелектуалци и художници, както и с решаващото участие на Константин Величков. Тъкмо по негова покана идва в България и Ян Мърквичка. По това време българската художествена действителност е потопена в стилистиката на зографската традиция. Академията ни тръгва към европейско развитие под влиянието на френската, италианската, руската художествени школи, и в това число, чешкото интелектуално присъствие, с имена от величината на Ярослав Вешин, Константин Иречек и много други. Ян Мърквичка е маестро на живописната форма и майстор на контраста във визуалния образ, близък е до съвършенството! В картините на изложбата си в Прага съм се опитала да изградя картините си по принципа на контраста, което е моят естетически поклон пред традицията на Ян Мърквичка.

Названието „Координати и изменения“ може да се приеме като директно навлизане в творчеството ти, така ли е?

Наистина, названието е колкото буквално, толкова и метафорично. Имам творби, правени в пространството на пейзажа, и картини от ателието. Използвала съм и различни техники. В природната среда на пейзажа работя с бързосъхнещи материали – темпера, акварел, хартия, докато в ателието съм употребила не само темпера, акрилни бои, но и маслени бои върху платно. Двата процеса на рисуване са различни в своята същност. Когато рисувам навън, наблюдавам и спектакъла на светлината. Но там всичко се променя почти всеки миг, а е необходима селекция... потпявам се в пейзажа, като че виждам с цялото тяло, чувствам се разтворена, но в същото време е необходимо да се концентрирам максимално, за да изградя композицията и предам състоянието на картината. Понякога неочаквано нещо във времето се сменя, спектакърът на светлината и душата се пробужда, кара те да започнеш картината независимо, че идва

Ива Владимирова

дъжд, трескаво да търсиш резултата, да работиш още по спонтанно, да предприемаш привидно неочаквани стъпки в изграждането на творбата. Когато съм в София, отново наблюда-

вам природния пейзаж, мощната панорама на Стара Планина, Витоша във великолепието на различните си състояния ... прекрасните софийски изгреви и залези. Но социумът на града е друг свят, който те придърпва към различни свои пространства... В ателието през прозореца имам мащабен панорамен изглед, където може да бъдат видян храма Свети Александър Невски, сградата на Централния Софийски затвор, други архитектурни обекти, както и много панелно строителство. Аз нарисувах картина, изобразяваща пейзажа през прозореца с работно заглавие, „Две гледни точки в трафика“.

Ателието е на 11 етаж и имам шанса да виждам широко поле от небето. На същия етаж преминават много тръби с различен калибър, това е инсталационен етаж, чиито помещения са били проектирани като тавански. По този повод се шегувам, че моето ателие е в българския Бобур... Когато рисувам между четирите стени картина по направени скици от природна среда, моделът на изобразяване е от нарисуван вече пейзаж. В този процес отново преоткривам чрез опита си да създам картината, но вече в друг формат. Моментите на „намирането“ са различни. Намиране в смисъл на сполучливо решение на живописната картина. Тези Божествени подаръци се получават, когато си изострил сетивата си докрай, за да видиш истинския пейзаж... двата процеса се сливат някъде.

Употребяваш „сюжет“ в почти писмовния му еквивалент, в някакъв вариант ти и пишеш тези картини, описваш състоянията си чрез наименованията на картини-

те, някои са триптихи, трилогии, което предполага вид разказана история...

Аз наистина сякаш пиша, но парадоксално е да говоря за сюжет. Създавам абстрактни структури по-скоро повлияни от геометрията, но от друга страна, сякаш ги описвам, търсейки техния характер по време на рисуването, в моята изобразителна форма, която продължавам да усъвършенствам.

Трябва да се рисува със знаците на сегашното време, а не както преди петдесет-шестдесет години. Да се търси съвременната и заедно с това, индивидуална изобразителна форма, е и голямата гилотина за много художници. Има вероятност да намериш своята форма, оставайки верен на себе си, стремейки се към свободата в творческото си изразяване, без съображенията за лесно облагодетелстване, както казваше моят обичан професор Иван Кирков. Той обозначава своите картини с понятието „имагинерен“ пейзаж. Засега развивам този вид картина, абстрактна по своята същина, но да е съживена от чувството, вложено в нея, от цветовата гама, която може да е контрастна или да е в преобладаващо синьо, сребристо, виолетово. Съвременност означава и да намериш своята индивидуална форма...

Означава ли това и вид единство на време, място и действие, ако пренеса този термин от принципа на театралната драматургия. Търсиш, разкриваш драматургични елементи, за да стигнеш до конкретното изразяване на платното?

Да, наистина присъства вид драматичност, когато описвам някой сюжет

или наблюдение: например в Хърватско имаше проливни дъждове: след тъмно-сиви виолетови облаци се появява искрящо синьо, изумрудено и интензивно виолетово на фона от скали и планини, осветени от гръмотевици... Свидетел бях на естествено поднесен от природата драматизъм – светлината се менеше, бях в стихията и рисувах в мигове от време, но със светлото усещане, в името на живота, на светлината, която ни озарява и отвътре, като божествено докосване. Затова и търсих позитивност в гамата...

Понякога природата е главното действащо лице, понякога – човекът. Не случайно рисувам пътищата пред нас. Там има динамика от преминалата вълна, но и човешки стъпки...

Всеки творещ преживява своите етапи, стреми се да бъде разбираем, видян, чут... Какво е твоето преживяване на този този процес?

Преломът, нека не звучи като клише, но буквално така мога го да нарека, е свързан с идването на проф. Иван Кирков в Художествената Академия, с което практически се промени и характера на обучението в самата Академия. За мой съдбовен шанс, бях негова студентка. Тогава не се дипломирах с обичайната фигуративна академична композиция, а с картини от жанра на пейзажа, абстрактна композиция, фигуративна композиция с различна степен на реализъм. Професорът работеше с творческата индивидуалност на всеки от нас, с целият диапазон на своеобразни художествени кодове, ние, неговите студенти запазахме и развихме тези кодове, но за всеки той е различен... А кодът на проф. Кирков е универ-

сален, неговият мощен талант бе разпрострян в различни жанрове и техники – от илюстрацията на космична тема до живопис, сценография и металопластика. Големият проф. Кирков събуди в мен универсалната нагласа, предишните ми години са свързани преди всичко с тип експресивно рисуване... Бях и съм повлияна от експресивното изразяване.

Имаш своя концепция за т.нар. поантилистичен метод, който си разработила и преподаваш още от средата на 80-те години, където творчески пример е Съора, когото наричаш реформатор и пророк, как ще обясниш своята естетика?

В моето естетическо виждане на този метод петното се явява конструктивен елемент и носител на цвета, аналогично, на първоначалната поантилистична форма, която е свързана с импресионистите и противоборството им, с дотогава съществуващите консервативни художествени форми. Те нахлуват в Европа, във Франция и заменят доминиращите в галерии и музеи кафяво-черните и златисто-сиви гами със синьо-виолетови, златисто-жълто-червени и розово-сребристи. Основен и самотен създател на поантилизма е Съора. Наричам го реформатор и пророк, защото открива метод за създаване на визуален образ, който се явява предтеча на фотоапарата, телевизията, компютъра и цялата наша съвременна виртуална дигиталност. Чрез

изобретения от него способ създава платна и проповядва поантилизма като теория в личната си кореспонденция и в своите изследвания.

Ти работиш предимно в България. Страната ни сега преживява трудни моменти. Как кризата се отразява на хората, занимаващи се с изкуство?

Мога да кажа, че българите могат да сполучат и да се развият, ако престанат да пречат на талантливите си сънародници, а да гледат на тях като природно богатство. Ние трябва да се научим за приемаме различния от нас, да се опитаме да го разберем, да видим и хубавото в него. Трябва да се научим да се обичаме, а не да се мразим и завиждаме; да водим диалог, като се изслушваме взаимно – и то с най-близкото си обкръжение, а не само по Интернет. Уча на това и своите студенти – да разговарят помежду си, да споделят, да видят красивото в другия. Българите трябва да се учат на любов. Още от изгарянето на богомилите е този урок... Имаше такава дискусия преди време... А да не забравяме и нашия голям духовен учител Петър Дънов, от когото се възхищава и Айнщайн. Ние имаме всичките богатства и е необходимо търпение и обич, за да ги откриваме един на друг. Ако успеем тогава и българите ще се променят, и страната ни също би просперирала.

Да се върнем към картините от изложбата, която е тук, в Прага. Впечатли ме всичко, но особено едно от платната със наименование „Часът на Ангела“. Каква е неговата история?

Дълго работих върху платното, понякога се изисква да имаш стратогично търпение, защото нищо не се получава веднага и даром... Налага

се част от нарисуваното да промениш или унищожиш, докато стане. На моите студенти давам пример със Серов. За него пише, че на 165-я сеанс, изстъргвал всичко и почвал наново, създавайки образа, виртуозно и с блестящ колорит. Може да те осени прозрение и тогава си истински щастлив, защото си мислиш, че си намерил и вече вървиш по някаква нишка. Картината те води, щастие то е огромно, но това става рядко и трае пет минути, петнадесет минути, а зад теб стои месец, два... Този щастлив миг в рисуването „В часът на Ангела“ се случи на рождения ми ден, на 11 септември, тъкмо когато бях решила, че нищо не се получава... Не ми хареса направеното дотогава и започнах да замазвам всичко, и в този момент, започна да става, появи се...ангелът. Но за това няма формула. Някога решиш да замажеш може и нищо да не получиш, то трябва да дойде естествено... Иначе, ако се върна към първата част на въпроса ти, отдавна съм го казала и твърдя, че ако искаме да еволюираме като общество, трябва със собствени усилия да проведем нежна революция; да спрем да си пречим взаимно и да си завиждаме. Повече да си обичаме и да си вярваме, за търсим истинските си стойности...

Ако трябва да сравниш страната ни с някоя приказка, в каква сме ние сега?

Мисля, че в няколко приказки едновременно, има и от омагьосаната гора...или полетът на Феникса...или птицата Кондор...нещо такова...

Фениксът звучи добре като край за ново начало, може би?
Може би...

Лидия Гълъбова

ИВА ВЛАДИМИРОВА

е родена в гр. София. Завършва през 1976 Националната художествена гимназия „Акад. Илия Петров“. През 1985 г. завършва живопис в Националната художествена академия в класа на проф. Иван Кирков. От 1987 г. е член на СБХ. От 1989 г. до 1994 г. работи като хоноруван асистент по ро рисуване и живопис при ВИАС (Висш институт за архитектура и строителство). Преподава в колежа по Архитектура и Строителство при ВИАС и в Частната художествена академия „Жул Паскин“. Член е на Управителния съвет на СБХ. Работи и като преподавател по рисуване в 12 СОУ „Иван Асен“ и в СХУПИ. От март 2003 г. до октомври 2006 г. е хоноруван преподавател в Нов Български университет към програма „Пластични изкуства и архитектура“. От октомври 2006 е щатен преподавател по живопис към Базов факултет на НБУ към програма „Пластични изкуства и архитектура“ и департаменти „Изящни изкуства“, „Дизайн и архитектура“.

Съвременна българска литература

Събирачът на ценности

Събирачът на ценности изважда от джоба на панталоните си смачкан пакет цигари – една от ценностите, които притежава – и запалва цигара. Запалва я със запалка, на която има снимчица на гола жена, прекалено изтрита – също ценност. Смръква с нос, храчи и повлича наполовина пълната си количката за ценности. Върви бавно по улицата. Сградите, които са подредени покрай нея са тъмносиви, защото улицата е стара. Събирачът уж е разсеян, но това е заради дима на цигарата – присвил е очи – иначе гледа внимателно земята пред краката си, не пропуска нищо. Ето – погледът му попада върху предмет, който би могъл да е интересен – някаква приятножълта хартия. Навежда се и измъква страница от вестник. Тя се е загнездила между кошче за боклук и изоставена будка за вестници и там е пожълтявала цяла година. Да, датата е точно същата, но от преди една година. На страницата на вестника има заглавие: „През март Козирозите ще имат успехи в бизнеса, Овните – в любовта“. От другата страна има некролози и една от снимките е на

симпатична, млада жена с умни очи. „Ценност“ – помисля си събирачът и подпъхва страницата между другите ценности в количката си. Продължава напред, вдъхновен от изобилието от ценности, което му предлагат улиците, тротоарите, кофите за боклук, Света. Намира крак от кукла Барби, празно шишенце от парфюм, което още ухае, химикалка с празен пълнител, главичка на още свеж карамфил, перо от сврака, втората половинка от повестта „Кройцера соната“ на Лев Толстой, чаена лъжичка, платка от някакъв електронен апарат. Поставя всичко в количката на подходящо място, за да го намери след това по лесно. Доволен е от намерените неща и вече наблюдава земята пред себе си небрежно, по скоро за удоволствие – вече е събрал достатъчно ценности за деня. Прибира се към дома си, изкачва внимателно количката по стълбите до втория етаж, отваря и влиза в своето царство на ценности. За всеки друг то може да е отвратителна дупка, сметище натъпкано до кошмарност с отвратителни боклуци, но за събирача на ценности това

е най-приказното място на света. То е събрало остатъци от човешко щастие, тъга, удоволствие, труд, отчаяние, гениалност, страх, глупост, пиянство и лудост. Събирачът на ценности оглежда доволен своето владение, подрежда цял час новооткритите неща, след това сядна на пода, запалва цигара и започва да чете едно от любовните писма, намерени преди десетина дена, завързани на стегнато пакетче и предпазливо изхвърлени в хресталака край един канал. Писмото започва така:

„Любими, любими, любими мой, вече цели три дни не съм те докосвала, не съм те целувала, не съм чувала гласа ти и не съм галила косата ти. Толкова ми липсваш, че чак изпитвам физическа болка, все едно ми е изтръгнат жизненоважен орган. Дори въздуха, който дишам без тебе е безвкусен, не ми достига и гърдите ми остават празни. Целият свят е празен без тебе...“

„Ценност“ – помисля си събирачът на ценности и запалва нова цигара, като поставя фасата на току що загасената на подходящо място.

Няма време

Минавах през един малък и полудив софийски квартал, в който по случайност (всичко в живота ми е куп от случайности) живея вече тридесет и три години. Вървейки към дома си, забелязах малък павилион, на който беше изписана табела с шарени букви. Все едно я беше писал папагал, страдащ от шизофрения. Странно. На табелата пишеше: „Зоомагазин“. Не бях виждал нито табелата, нито зоомагазина никога преди, а беше само на двеста метра от дома ми. Не изглеждаше да е съвсем нов, а пък и беше толкова странен и ярък, че би го видял в безлунна нощ и слепец. Затова се спрях и го загледах учудено. Изведнъж в главата ми се роди бърза като електрически ток мисъл. Да казвам, че е била бърза като електрически ток, е безсмислица, защото мислите ни,

така или иначе, са електрически ток. Обхванат и въодушевен от мисълта, аз се запътих към мъничкия и появил се от въздуха и от разровените плочи на тротоара зоомагазин. Влязох, пооправих косата си, пригладих смачканото си кадифено яке, прокашлях се и попитах:

– Случайно да ви се намират говеда от прочутата шортхорнска месна порода? Ще взема две. Мъжко и женско.
– Какво дали ни се намира...? – небрежно гледаше в някакъв вестник продавачката.

– Говеда от прочутата месна шортхорнска порода. Две... мъжко и женско – повторих по-ясно.

Продавачката вдигна очи и ме гледа около половин минута мълчаливо и по лицето и не можеше да се разбере дали в мозъка ѝ има мисли и чув-

ства. След това тя задейства мускулите на лицето си, мозъкът и създаде някаква болнава мисъл и тя каза:

– Ха! Дали чувам правилно – говеда ли казахте?... Господине, ние не сме кравеферма! – наперено и подозрително каза тя.

– Е! – прокашлях се, усещайки, че не ме приемат дружелюбно и трябва да тръгна по отдалеч – Е... да де, но нали... кравите са част от фауната, тоест, как да се изразя... и говедото е зоон, тоест – животно... Нали знаете, че „зоо“ означава животно? Ето – зоология – наука за животните? – смутено замърморих.

– Вие на интересен ли ми се правите? – още по наперено и проклето ме изгледа продавачката – аз съм учила зоология – там се говори за размножаването на зайците. Абе, вие или сте

луд, или си правите много глупава шега... – завъртя неопределено пръст до слепоочието си тя.

– Ами...не, но си казах, че ако видя някъде място, където продават животни, ще си купя...

– Какво...Какво ще си купиш? – повиши тон и премина на ти продавачката.

– Е...исках, тоест, мислех, че мога да си купя животни, а в момента ми трябва двойка шортхорнски говеда...Видях надписа „Зоомагазин“ и реших, че продават животни...Но ако съм сгрешил, то...– заизвинявах се жалко и ме обхвана срам заради нескъпосаното ми поведение.

– Ами глупако, не виждаш ли с очите си, че продаваме животни. Купи си хамстер, гупа, скалария, молинезия...не, молинезии не сме получавали. Имаме суха и полусуха котешка храна. Имаме аксесоари.

– О, аксесоари – плеснах с ръце аз – явно имам пропуски в знанията...това не са ли африкански насекомоядни? Дайте ми двойка аксесоари! – бях развълнуван.

– Вие...Ти какво си мислиш? Че ще ме впечатлиш с глупости – измуча продавачката – Ние сме най-заредения зоомагазин в града. Никак не ми харесва начина, по който си правиш глупавите шеги...или може би си идиот? – и тя седна с ококорени очи.

– Не. Нямах желание да се стига до такива крайности, не съм лош човек и нямам лоши намерения. Искях да си купя чифт говеда от прочутата шортхорнска месна порода. Четох за тези животни в една енциклопедия и много ми се прищя...Дори съм приготвил въщи кашон с талаш, за да има къде да спят. Шегувам се...Действително ми трябва.

– Ти...я ти веднага се разкарай от тука, защото ще викна полиция! – облещи се продавачката.

– Ами...да, щом нямате крава...а нали...да, всъщност вие ми казахте, че все пак продават животни...Случайно да ви се намира антилопа кана? Знаете...много едри антилопи, с мляко, което надминава по масленост два пъти кравето...да, може би и повече пъти, не помня – промърморих аз, още по-засрамен от незнанието си.

– Ти изрод ли си, или искаш да извикам полицията? – изпръска със слюнка лицето ми продавачката. И изглеждаше много ядосана, което

ми подсказа, че и с антилопата също правя някаква грешка, без да зная каква. Действително – нищо не разбрах. Намирах се в зоомагазин, в който нямаше никакъв избор на животни, крещяха ми и искаха да извикат полиция, а от това, което бях чел, знаех, че полиция се вика, когато е извършено престъпление.

– Добре, вижте...сигурно сте затруднени по отношение на бозайниците...– започнах тихо и спокойно аз. Чувал съм, че така трябва да започнеш нано-во разговор с човек, който е започнал да пръска от гняв слюнка в лицето ти. – Не ми говори, мръсно! – посегна с нокти към очите ми продавачката, но се спря и ме загледа – неподвижна и озъбена, явно искаше само да ме уплаши.

– Мога ли да приключа този малко напрегнат разговор, за който се извинявам...наистина се чувствам виновен...Усещам, че ви огорчавам с нещо, макар че ми е трудно да схвана с какво...

– Идиот! – раздвижи се продавачката, но явно не знаеше какви движения точно да направи.

–...та бих ли могъл – продължих кротко аз – да получа дузина трипанозоми, от тези, които предизвикват сънна болест...напоследък не спя добре...само това и си тръгвам.

– Мръсник гаден...гаден мръсно – запищя продавачката и аз се уплаших. Стори ми се, че ще получи мозъчен кръвоизлив, така почервеня. Тя беше младо и доста красиво момиче с руса коса и сини очи, но сега изглеждаше страшно. Дори бръкнах в джоба си за валериановите капки, които винаги нося за всеки случай.

– Гаден долен мръсно – крещеше продавачката – аз се претрепвам от работа в тая гадна дупка, за да идват ненормални, сбъркани, олигофрени без капка мозък при мене и да ми говорят глупости...а аз да получавам двеста лева...За какво стигат двеста лева?

– Ами мисля, че стигат за шестстотин бълхи от вида Пулукс иританс...или евентуално – докато говорех, тя силно ме зашлеви – за двойка кукумявки – избърсах кръвта от носа си.

– Заради такива като тебе ще загине света...Да! – обхвана с ръце красивата си глава продавачката – Заради такива като тебе!

– Е, това не е вярно – измънках – има и доста други причини.

– Като тебе – едва дишаше продавачката – такива...

– Добре, нека да се успокоим и да говорим човешки – казах – имам списък с животни, които търся и трябва да намеря...и то – спешно. Вие продавате животни. А аз бързам. Вече съм съвсем сериозен, нямам време...Струва ми се, че съм на подходящото място...– Не, подходящото място за тебе е лудницата...

– Така – извадих от джоба си листчето със списъка – трябва ми освен вече споменатите от мен животни, които явно нямате в наличност, но се надявам да доставите в скоро време... значи... трябва ми двойка комодски варани, един отровен гущер желатие, вирус на едрата шарка, мъжко нанду и женски тигър. Това е...и всичката ви храна за животни, с която разполагате. Ако нямате нищо против, ще ви платя в злато, защото нямам от книжните пари. Надявам се, че теглото на всяко едно от животните в злато ще е разумна цена...

– Махни се! – тихо и някак безнадеждно промърмори продавачката – Просто се махни.

– Ух...явно днес нищо няма да свърша...а време няма, време определено няма...– вече бях доста потиснат и доста тревожен – Ето, за всеки случай, визитната ми картичка, ако поне нещо от списъка, който ви оставям, се появи, обадете ми се...Много моля... Важно е!

И тръгнах към вратата, поглаждайки брадата си, както правя, когато съм уплашен и разочарован. А зад гърба ми продавачката се изсмя грубо, съвсем безмилостно – Идиот...и името му е идиотско като него. Представете си, моля ви се, да се казваш Ной...Ха! Казва се Ной!

„Ох, ох, ох“ – помислих си аз, излизайки.

Калин Терзийски

Калин Терзийски

За Закинтос и негативната енергия

Закинтос е третият по големина от седемте Йонийски острови и той като всеки гръцки остров привлича с красотата и плажовете си. Като негов символ е най-експониран заливът Навайо – отвестни варовични скали, а под тях жълтобял плаж с останки от разбит преди повече от петдесетина години контрабандитски рибарски кораб. Не липсват и всякакъв тип курорти с прекрасни плажове, които обаче остават почти през целия сезон неизползвани. Там не можете да си легнете, защото някъде сред пясъчните дюни са снесли яйцата си огромните морски костенурки карета-карета и се чака на излюпването на малките.

НОВА ДЕСТИНАЦИЯ – ЗАКИНТОС

Случи се така, че Лейчко, в чиято фирма работех, откри нова дестинация тъкмо на Закинтос и ми предложи да стана делегат там. Срещата с бъдещите ни партньори от Закинтос стана в Прага. Бяха дошли на панаира по туризма и Лейчко ме покани на вечеря с тях. Първите ми впечатления бяха много приятни – млади хора, 35–40-годишни. Той грък, тя холандка. Чудесно, помислих си, поне ще имат европейска организация, щото гръцката си я знам, ял съм ѝ попарата. По-късно се оказа, че всъщност тъкмо холандското на Закинтос най-много ми попречи. Верен на себе си, веднага предложих да покажа Прага на бъдещите ни партньори, взех ги и с групата си в Карлови Вари и на разходка с кораб по Вълтава. Видяха ме как работя и бяха очаровани от мисълта, че съм добър бъдещ продавач на екскурзиите им. Лейчко поиска по-добра цена за моя полупансион в техния ресторант. – И дума да не става – изхвърли се по гръцки Янис, – кириос Василис ще бъде цяло лято наш гост. На Закинтос пристигнахме късно

вечерта. Бе началото на юни, но жегата ни се стори августовска. Още със слизането от самолета почувствах някаква тежест в гърдите, странен дискомфорт, необяснимо безпокойство. Мислех си, че е от пътуването – летяхме два часа с тричетири кацания на няколко острова. Самолетът ни приличаше на автобус „Чавдар“ с крила.

А онова усещане, че някой ми е стъпил на гърдите и необяснимо, безпричинно притеснение не ме изостави до напускането на острова. Още първата сутрин обиколихме малкото село Агиос Состис, където „Миле“ имаше няколко вили и един хотел. Поздравявахме всекиго, отвърщаха ни с усмивка. Само след няколко дни нещата рязко се промениха. Ние поздравяваме, отсреща обръщат глава. Естествено престанахме да поздравяваме и ние. И защо, ще попитате? Ами щото в Гърция е така – с конкуренцията не се общува. А конкуренция в туризма – навсякъде. Най-големият проблем се оказа, че се сближихме с руския от конкуренцията, която на единствената улица за разходки над морето предлагаше същите екскур-

зии, които и аз, но за много по-добри цени. На всичко отгоре Татяна имаше неблагоприятното често да сяда на сладка приказка при нея.

– Повече да не съм видяла жена ти там – с нетърпящ възражение тон ми заяви един ден холандката.

– Не си познала, скъпа. Жена ми е свободен човек и ще прави каквото си иска.

Можете да си представите изкривената ѝ физиономия. Властна, амбициозна жена, оженила за себе си просто, бедно момче, създава му фирма, направила го бизнесмен, построила му къща, купила му кола, наела му ресторант, родила му две деца, как да не командва? Последствията на мъст не закъсняха.

РАБОТАТА С ТУРИСТИТЕ Е ИСТИНСКА ПРИКАЗКА

Четиридесет души, три полета за месеца, летището на 15 километра, повечето хора интелигентни, възпитани, знаят къде и защо са дошли. Екскурзии купуваха почти всички, а за гръцката фирма това е повод за радост и гордост. Екскурзиите, които трябваше да предлагам и провеждам, бяха ня-

колко. На първо място обиколка на острова. Нищо страшно, имах опит от Керкира, който е три пъти по-голям. Като истински професионалист поисках първо да ми покажат с кола обектите, които ще посещаваме. Освен всеизвестният залив Навайо, над който спирахме за фотографии, всичко останало бе измислени спирки, за да пазаруват туристите я вино, я маслини, я подправки, които можеха да си купят и от наше село, че и за по-добри цени.

В ГЪРЦИЯ ОСНОВНИЯТ ДВИГАТЕЛ Е ИНТЕРЕСЪТ НА МЕСТНИТЕ

Поне по островите. На туристите се гледа като на стадо, което трябва да се разходи насам-натам и на всяка поляна, пасло не пасло, да се стриже. А екскурзоводът, разбира се, трябва да е овчарят. Спираме в например в някакво полузапуснато село, разполагаме се в някаква нискоразрядна таверна ли, кафене ли, не се разбира, и им даваме час почивка. И туристите щат нещат започват да поръчват – кой кафе, кой баклава. Цените естествено надути, а селският тарикат, който прибира парите, все греша. Вместо да върне 10 евро, връща 5, вместо 2 – 1 евро. А само на 5–6 километра, на високия бряг над морето спретнат, симпатичен ресторант с прекрасен изглед. – Защо не спираме там? – пита шофьора. – Там спират други, ние сме се разбрали за тук. А и тук вземаме повече. Тъкмо това „вземане“, комисионни ли, подкуп ли, рушвет ли, не знам как да ги нарека, драскаха чувствата ми най-грубо. Вместо да спрем в главния град, та хората да се разходят, да си направят по някоя снимка, ние спирахме на някакъв хълм над града, наистина с разкошен изглед, но не заради него, а да пратим туристите да си купят сладолед. И то от определено място. Свикнал съм вече с мисълта, че за много хора парите са цел и смисъл на живота, но такава концентрация на алчност и пресметливост още не бях срещал. Ето и няколко невероятни изпълнения на местните „хотелиери“: Изгаря крушка в банята, казвам на стопанина да я смени, а той : – Да я платят!

– Как така ще плащат? Крушка е, дошло й времето.

– Не, те са си виновни, не знаят как да я палят!

Значи ние даже не знаем как се палят лампи!

В една вила ми се оплакаха, че нямат кърпа за баня. По договор, писан на английски, във всяка стая трябваше да има голяма хавлиена кърпа за баня и обикновена за ръце. Върхът бе, когато една от хазайките на име Анна сложила за новите гости голяма хавлиена кърпа с огромна кръпка по средата, разбира се друг цвят и от друга материя. На всичкото отгоре въпросното произведение на гръцкото туристическо изкуство се падна в стаята на съпругата на собственика на чешката фирма.

– Знаеш ли кой е в тая стая? Жената на шефа!

Че като се разтича оная ми ти Анна! Веднага чисто нова кърпа, плодове във фруктиера, битулка вино, букилка зехтин и извинения...

ЕКСКУРЗИИ И КОНКУРЕНЦИЯ

И тук, като в Керкира, навсякъде зелено, маслинови градини, морето чисто, водата прозрачна, тюркуазно синя, топла, наоколо понякога плуват и костенурски карета-карета. Ала човешкото присъствие край мен всичко това някак деформираше, потискаше, отдалечаваше, сякаш нямаш очи да го виждам. На няколко пъти се налагаше да ходя и в полицията (на Керкира не бях и стъпвал!), бяха ми ограбили туристи – от стаите, дори заключени. Оплаквах ми се, че им надписват сметките в ресторантите. Плажовете препълнени с шезлонги, повече от половината празни, нямаш ли пари, трябва да се печеш прав.

А оная люта змия, както би казал народният певец, лежи на гърдите ми

и не ми дава да дишам човешки. И ето че дойде мигът да разбере какво ми се е кроило. Вечеряхме с пани Лейчкова в ресторанта на собствениците. Вечерята бе обилна, вкусна, разговорите лежерни, но гостенката – някак неспокойна. По едно време, след поредна наздравича или комплимент от моя страна, тя плахо подхваща:

– Пане Василе, безкрайно ми е неприятно това, което ще ви кажа, но има оплаквания от вас. Не от клиенти, те наистина говорят прекрасно за вас, а партньорите ни. Казват, че продават на нашите туристи екскурзии на конкуренцията и вземат от тях пари.

– Не, просто не им предлагам тяхната обиколка на острова, която изобщо не е обиколка, и за която те искат 29 евро. Туристите сами стигат до конкуренцията, която предлага истинска обиколка на острова и то само за 17 евро. Как мога да убедя вашите неглупави сънародници да купят от мен нещо, което е по-скъпо с 12 евро и не отговаря на предлаганото.

ИСТИНСКО МОРСКО ПРИКЛЮЧЕНИЕ

Обсъжданата обиколка на остров Закинтос, която ние с Татяна си купихме от конкуренцията, бе прекрасно, невероятно, незабравимо преживяване, навярно най-красивото, което ни се случи там онова лято. С кораб за около 200–250 души се обикаля целия остров. Тръгва се някъде 9 сутринта от пристанището на главния град посока запад и се връщаш в същото пристанище в 17 часа от изток. Виждате всяко кътче. При това няколко пъти се спира и ви дават възможност да поплувате в някой залив с прозрачна, тюркуазна вода. Разбира се, най-дългото къпане е в прочутия залив Навайо. На кораба поднасят чрез репродуктори информация на няколко езика, има бар, където можеш да пийнеш кафе, биричка, да хапнеш нещичко. Истинско морско приключение и изживяване. А как го предлагаша нашите пресметливи партньори: тръгваме на запад, стигаме до Навайо, оставят туристите час-два да се къпят и се връщат обратно, щото брегът нататък бил лош, безинтересен, а и море-

то не позволявало. Е, мога ли на тази възраст и с тази психика тепърва да се уча да лъжа?

А ето че пани Лейчкова изплю и второто камъче:

– Партньорите се оплакаха, че ядете много и че си поръчвате само най-скъпите ястия в ресторанта им. Изумлението тук е слаба дума. Не зная друга, не мога да намеря по-силна. Излишно е да напомням, че ние с Татяна не прекаляваме с яденето, следим теглото си, често изяждахме дори една порция двамата, не ходехме и на закуска. Ясно. Отмъщението на холандката.

– Предайте на партньорите си, че няма и да стъпя в ресторанта им. А съпруга си помолете от мое име да си потърси възможно най-скоро нов екскурзовод за Закинтос. Сама разбирате, че аз нямам повече работа тук.

БЕЛИ РОБИ

От този ден стъпката върху гърдите ми сякаш хлътна по-дълбоко. А за да се засили някак и безпокойството и обидата от накърненото ми човешко достойнство, у една от телефонните будки срещнахме българи – две жени и един мъж на около четридесет. И тримата инженери някъде от Северна България. Работеха в хотел от тъмно до тъмно и споделиха, че местните се отнасят към тях като към бели роби. За първи път се сблъсках с това сравнение, което по-късно нерекъснато срещнахме из Гърция и което много ме наскърбяваше като българин. Защото всички, за които нашенци работеха тук, нямат нито културата ни, нито образованието ни. А да не припомням как гледат на жените ни. Но това е тема за стотици страници, може би най-голямата психологическа драма за много българи от края на миналия и началото на нашия век.

СИЛНА КОНЦЕНТРАЦИЯ НА НЕГАТИВНА ЕНЕРГИЯ

В очакване да изпратят човек на мястото ми, аз най-съвестно изпълнявах поетите си задължения, някак се и поуспокоих, че си тръгваме от тук и взех да се наслаждавам на топлата вода в морето, на разходките с мотопеда из маслиновите гори.

Един ден ме спря туристка от група та ми:

– Трябва да ви кажа нещо много важно, пане Василе. Час по-скоро напуснете това място. Грози ви смъртна опасност. Аз съм екстрасенс и астроложка, можете да ми вярвате. Тук е силно концентрирана негативна енергия, която ви души... Виж ти какво било... Не можех да повярвам...

– ...вашата силна позитивна енергия, с която сте обдарен и която често отблъска негативната, тук е безсилна, гърчи се. Може да ви сполети инфаркт...

Чувал съм какви ли не истории за екстрасенси, за предсказания и какво ли не, но да ми се случи и на мен?

– Аз също се напругам да я отблъскам, затова, ако сте забелязали, всеки ден с мотора отиваме на другия край на острова. Аз някак ще издържа, но вие трябва да си тръгнете от тук...

Споделих чувото с някои от туристите. Така разбрах, че въпронсната дама била твърде известна в Чехия, правила хороскопи на президента Хавел и жена му, имала и свое предаване в една от телевизите, би трябвало да ѝ вярвам.

В ОБИЧАНИЯ ГРАД

След няколко дни напуснахме

острова. Бях се уговорил за работа в Прага с кипърци и представете си контрастното възприятие, когато на летището в Прага нас с Татяна ни чакаше служебен бял мерцедес, изпратен от колежката, за която бях обещал да работя.

И не заради белия мерцедес, ала в мига, в който стъпихме на пражка земя, гърдите ми се отвориха и поех дълбоко, с наслада недотам чистия столичен въздух. Лютата змия бе потънала вдън земя, от тежката стъпка притеснение нямаше и помен... Дали защото се бях измъкнал от онзи примитивизъм, алчност и негативна ерегия или най-вече защото се бях завърнал в обичния си град? Как после да не твърдя, че любовта ни с Прага е взаимна и щастливо споделена?

Отдавна съм изтрил от съзнанието си обидата от общуването си с хората креатури от Закинтос. Ала оттогава, случи ли се да имам в групата си в Прага някого от този остров, нещо в стомаха ми се надига, пронизва ме тръпка на неприязън. Знам, че този който е насреща ми няма никаква вина, но нали знаете какво е казал нашият мъдър народ: „Покарай наш Илия, да не чуя и за свети Илия“. Та така...

Васил Самоковлиев

130 години от рождението на Йордан Йовков

Йордан Йовков

ЖИВОТ И ДЕЛО

Йордан Йовков е български писател, журналист, учител и военен. Роден е на 09.11.1880, Жеравна, Бургаска област. Почива на 15.10.1937 в Пловдив. Основно образование завършва в родния си град (1895), а гимназия в София (1900). Завършва ШЗО в Княжево (1902–1904). През 1904 година се записва да учи в Юридическия факултет, но не успява да го завърши поради смъртта на баща си. Учителства в различни добруджански села до 1912 година, когато е мобилизиран. След Балканската и Междусъюзническа война работи като редактор на списание „Народна армия“ в София и на списание „Преглед на Министерството на вътрешните работи и народното здраве“. През 1915 г. отново е мобилизиран и изпратен в гр. Ксанти. През 1916 г. е командирован в редакцията на сп. „Военни известия“. След края на Първата световна война и окупацията на Добруджа от румънците, Йовков минава нелегално границата и се установява във Варна, където учителства до есента на 1920 година. След застъпничество на приятели от София е назначен в българската легация в Букурещ. През 1920–27 г. е редовен сътрудник по печата; постоянно е понижаван в длъжност, поради което в края на 1927 г. напуска легацията. Последните 10 години от живота му са изпъл-

нени с творчески труд и изтощително напрежение, което се отразява на здравето му. Неизлечимо болен, през есента на 1937 година заминава на лечение в Хисаря. Поради влошеното състояние е опериран по спешност в Католическата болница в Пловдив, но след 24 часа Йовков умира. Погребан е в София и името му се свързва и до днес с името на писател хуманист и майстор на късия разказ.

ТВОРЧЕСТВО

Йовков дебютира като поет през 1902–11 г. в различни периодични издания – в „Съзнание“, списанията „Пробуда“, „Художник“, „Ново време“, „Ново общество“ и „Бисери“. Много бързо желанието да пише на социални теми и теми от военния живот се трансформира в писане на проза. Първата си белетристична творба – „Овчарова жалба“, с подзаглавие „Старопланинска легенда“ – Йовков публикува в списание „Просвета“ през 1910 г. Следват импресиите „Те победиха“, „На старата граница“ и повестта „Земляци“, отразяващи предимно военната тематика, която живо вълнува автора в периода на участието му във войните. Тази тема

бива винаги отразена от перото на финия психологизъм, за разлика от бунтовническите разкази и романи на Иван Вазов. След това Й. Йовков пише сборниците с разкази „Последна радост“, „Старопланински легенди“, „Вечери в Антимовския хан“, „Женско сърце“ и романите „Чифликът край границата“, „Ако можеха да говорят“, както и незавършения роман „Приключенията на Гороломов“, драмите „Албена“, „Боряна“, „Обикновен човек“ и комедията „Милионерът“.

ЙОВКОВ – МИТОТВОРЕЦ

Йовковото творчество поставя редица образи-митологеми, което не веднъж бива изтъкнато от съвременната българска литературна критика (главно в лицето на проф. Милена Кирова). Както в ранните разкази, така и в по-късните си прозаични творби, Йовков създава мита за родната земя като място на военни действия. Като че по подобен начин още Христо Ботев – друг митотворец, сътвори образа на Балкана като онова романтично място – „там“, „горе на Балкана“, където се извършва чудото на битката с пречистващо значение, катарзиса на една нация

Родната къща на Й. Йовков в Жеравна

Литературен музей „И.Иовков“ в Добрич

– Освобождението на българския народ. Йовковите митове са митове на друга поробена земя – Добруджа. Планината от творчеството на Иван Вазов и Христо Ботев бива заменена по-скоро от равнината, като един безкраен път на битката, но и надеждата от освобождението – един път „по жицата“, все по равния път, в търсене на бялата лястовица. На мита за Балкана Йовков противопоставя равната земя, като земя на болки, но и на надежди и красота. Тази земя ражда, тя е плодородна. Не случайно Стефан от разказа Кошута обитава и планината (търсейки фатално красивата Димана), но и равнината, където мели брашно на воденицата си и където е жената-майка Дойна. Когато е в планината, мелницата се разваля, а когато се върне обратно на равната земя, мелницата продължава да работи и ражда насъщния за хората хляб. Йовков твори един свят от митове, а това задължително включва един стремеж към противопоставяне – на образи, светове, на болка, но и на надежда.

Друг голям мит е този за Бог и божественото начало. Бог е потърсен, но е намерен. Неговото присъствие е до голяма степен разколебано и Йовковото творчество е предуд-

преждение за опасността, която крие един свят без Бог. Множество отрицателни образи разкриват другата страна на мита за Бог – тази на греха и Сатаната. Женда от разказа „Постолови воденици“ съблазнява с красивото си тяло разбойниците, минаващи край полуразрушената ѝ къща, на покривата на която се разхожда Козелът – символ на Сатаната според богомилските легенди. Шибил и Индже са образи на разбойника, проливащ невинната кръв на народа. На тях обаче Й. Йовков противопоставя мита за изкуплението и надеждата. И прави това с изключителен психологизъм, който предопределя изначалната му вяра в доброто в човека.

ЙОВКОВ – ПСИХОЛОГ И ХУМАНИСТ

Без съмнение, една от основните теми на Йовковото творчество е войната. Образът на войника и човека в униформа се превръща в централна фигура, съдбовна идентификация на всеки мъж. Не случайно и женственият поет Люцкан от разказа „Последна радост“ ще възрази на подигравката, която му отправят останалите относно участието му в бойните редици: „Защо да не вървя? Не съм ли мъж?“ Тези войнишки фигури са описани обаче с изключителен психологизъм, който се интересува от войнишкото не като социално явление, а като психологическо: „тия сиви фигури, които още прекосяват някъде границите и чиито подковани стъпки умерено и твърдо кълтят, звучат и се отекват сякаш далеч в глъбините на времето.“

Войникът е видян не само като човек в униформа, но и като поет, т.е.

човек на словото.

Люцкан продава цветя и се обяснява в любов на Цветана, но и когато дойде време за битка, тръгва наред с останалите военни. С тях тръгва и инженерът – съветник и приятел на Люцкан и любител на поезията на Леопарди. Йовков търси психологизма във всеки образ. Повечето от героите са меланхолични и тъжни. Спас от Белите рози е в състояние, в което не се чувства болен, но му е тежко и не му се стои на едно място. Това са фигури „на границата“ – на границата са войниците, на границата са и техните съпруги, останали вдовици... Труден и тежък е светът на Йовковите герои, но те не престават да търсят надеждата – „бялата лястовица“.

Димана Иванова

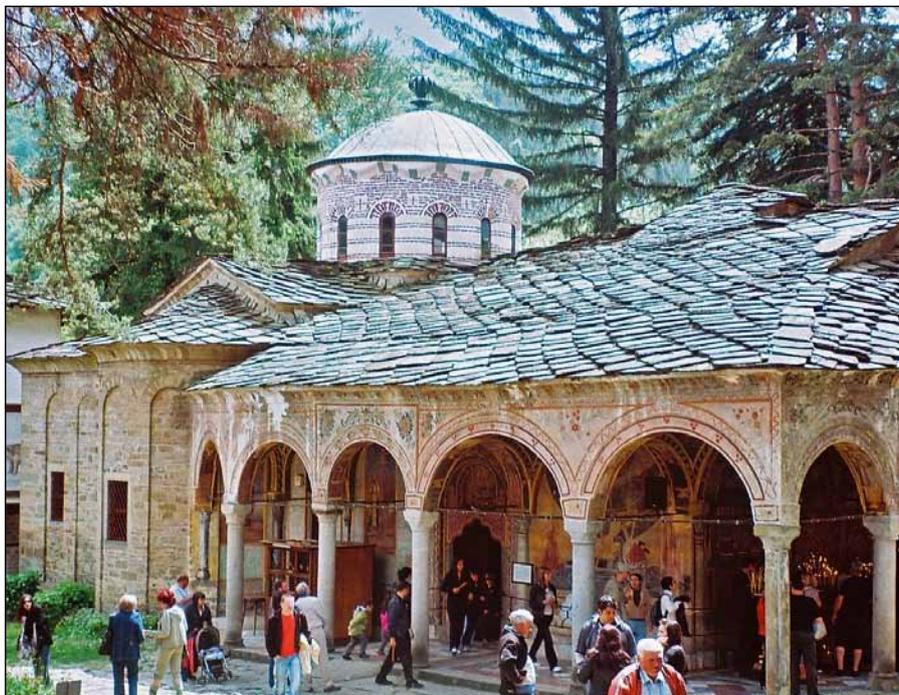
Нещо много оригинално, полусмешно и полусериозно имаше и в характера, и в самата фигура на Люцкана. тъй добре позната на мало и на голямо. Тоя кротък и простодушен човек можеше да има само едно настроение: някаква възторжена мечтателност, някакво тихо и самодоволно блаженство, за което сякаш нямаше никакви видими причини. Тая безгрижна и безобидна душа на птичка божия, която нито жене, нито сее, а се задоволява само с хубавото слънце и въздуха, който диша – беше определила и самата му професия. Но Люцкан продаваше цветя само през пролетта и лятото. В града нямаше никъде топъл цветарник и през зимата не без скръб и без мъка той трябваше да сменя занаятието си с друго, не тъй почтено и красиво: продаваше семки, фъстъци и лешници. Малко усърдие влагаше той в тая работа и всеки път свършваше със загуба, защото, човек с меко и нежно сърце, не можеше да устоява на молбите на младите момичета, даваше им повече, отколкото трябваше, и тъй се разоряваше. Но материалните щети не бяха в състояние да смутят тишината и блаженството на душата му, защото Люцкан беше и поет. Всички знаеха неговото знаменито стихотворение „Люцкан гори в червени пламъци“ – поема. Собствено, знаеха само отделни някои строфи, защото издаването на цялото произведение Люцкан отлагаше, докато получише подкрепата, която, според него, му била обещана от едно много високо място.

Из „Последна радост“

Троянски манастир

„Успение Богородично“

Най-големият старопланински манастир в България се намира в северните подножие на Троянския балкан (Централна Стара планина), само на 10 км югоизточно от гр.Троян. Разположен е под живописния склон „Чукарка“. Край манастира текат буйните води на р. Черни Осъм, които придават неповторима романтика на околността.

ВЪЗНИКВАНЕ НА МАНАСТИРА

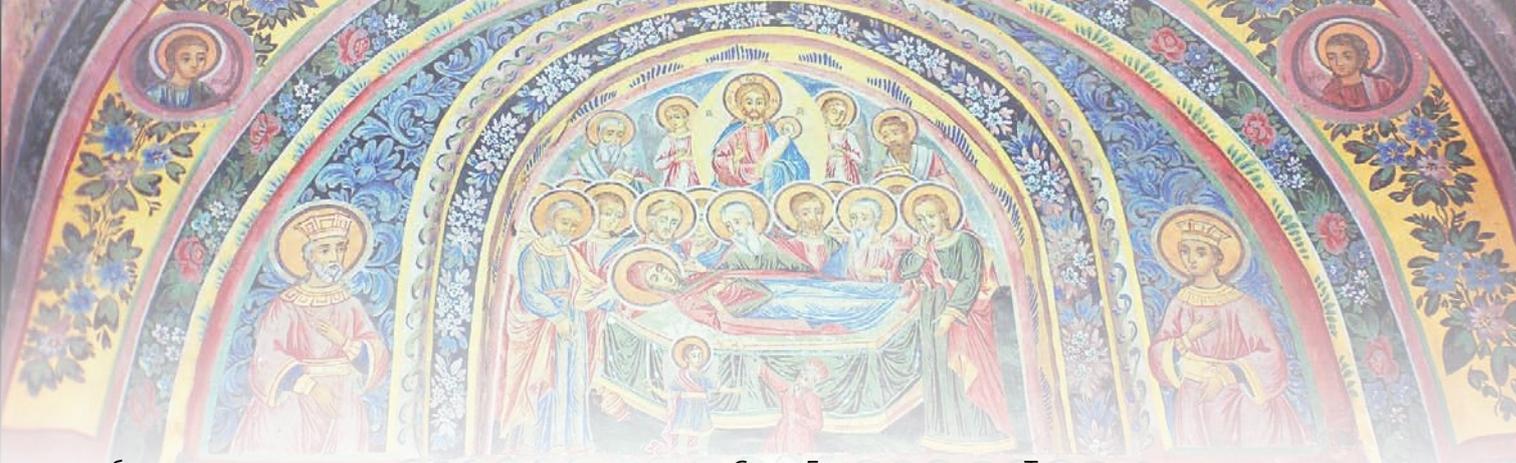
Смята се, че Троянският манастир е основан около 1600 г. от двама монаси от Атон. Малко по-късно, на път за Влахия тук дошъл и друг атонски монах, който носил със себе си чудотворна икона „Св. Богородица Троеручица“. Всичко това привлякло нови монаси и манастирът бързо се разраснал. Скоро били издигнати дървена църква, монашеско жилищно крило и малка гостоприемница. Не след дълго, обаче, манастирът бил опустошен от турски разбойници.

През първата половина на XVIII в. манастирът се разраснал и замогнал – създадо се килийно училище, била реконструирана дървената църква. В края на века било прокарано водоснабдяване и била изградена нова, каменна църква. В началото на XIX в., по време на игумена Паисий, манастирът се разраства – жилищните крила вече били двуетажни и триетажни. В северозападната част на манастирския комплекс имало отбранителна кула. През 1830 г. монасите поискали от вселенския патриарх да признае църковната

автономия на манастира и в края на с. г. той бил обявен за ставропигиален (подчинен на Цариградската патриаршия). Започнала подготовка за ново строителство, което да отговаря на новото религиозно положение на манастира. Още през 1832 г. били събрани дарения за издигане на нова църква. Главни дарители били заможни българи от Копривщица, Тетевен и Трявна. Новата църква била построена от известния възрожденски строител Константин от гр. Пещера. Тя била осветена на 6 август 1835 г. от Великотърновския митрополит Иларион. През 1835 г. са изградени сегашните жилищни корпуси. По време на пътуванията си из българските земи през 70-те години унгарският пътешественик Феликс Каниц толкова силно е впечатлен от църквата, че описва красотата ѝ в книгата си „Дунавска България и Балканите“.

МАНАСТИРЪТ И НАЦИОНАЛНО-ОСВОБОДИТЕЛНИТЕ БОРБИ

Троянският манастир служи за убежище на редица български революционери. На 20 януари 1872 г. Васил Левски основава тук таен революционен комитет, в който влизат 80 монаси, оглавяван от игумена Макарий. И до днес е запазена в автентичния си вид килията, в която са били обсъждани революционните дела. При избухването на Априлското въстание в манастира

е бил създаден команден пункт на воеводите Панайот Волов, Георги Икономов и Тома Хитров. По време на Руско-турската война (1877–1878) отец Макарий превръща комплекса в лазарет за руските войници

МАНАСТИРСКИЯТ КОМПЛЕКС

Входът в манастира се намира от северната страна. Той води към първия манастирски двор. От западната и южната страна той е ограден с триетажни жилищни постройките, а от другите две страни са разположени едноетажни стопански сгради. Жилищните корпуси са построени във възрожденски стил, с дълбоки чардаци, живописни къшкоче и светли одаи за гостите. Вторият двор е ограден от манастирски килии на три етажа с обширни дървени веранди, а в средата е разположен храмът на манастира, който има широк притвор и открита галерия около северозападните стени.

СТЕНОПИСИТЕ

За изписването на църквата „Успение Богородично“ през 1847 г. е поканен възрожденският живописец Захарий Зограф от Самоков. Неговите стенописи покриват всички вътрешни стени на храма и галерията от западната и северната част. Срещу олтара художникът помества образите на Св. св. Кирил и Методий, софийските мъченици Св. Георги Нови Софийски и Св. Никола Нови Софийски. В нишите на прозорците художникът е нарисувал ктиторските портрети, както и свой автопортрет. В църквата са поместени и образите на княз Борис I, Св. Иван Рилски, Св. Теодосий Търновски. Върху свода на откритата галерия Захарий Зограф е изобразил „Страшният съд“ и „Колелото на Живота“.

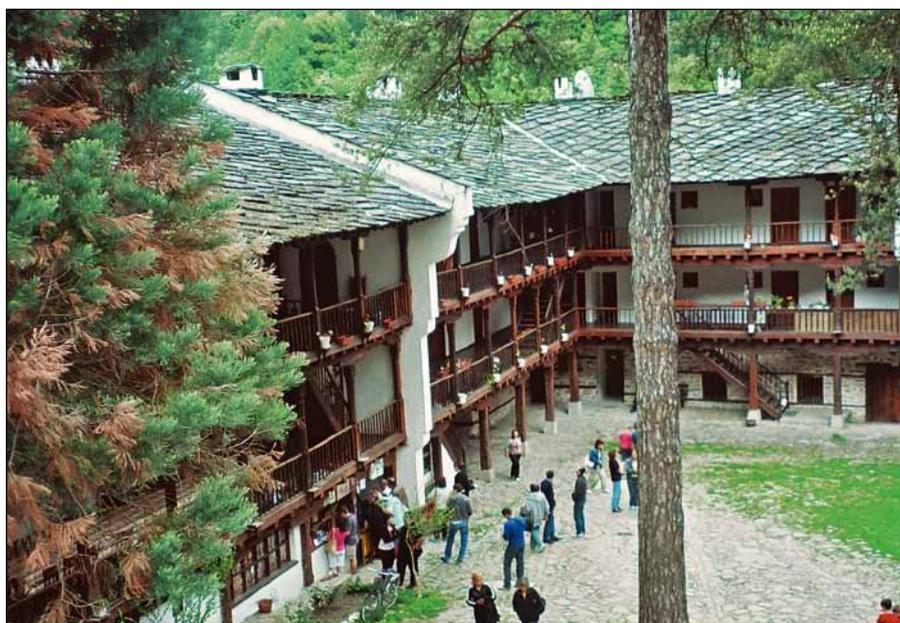
ЧУДОТВОРНАТА ИКОНА „СВЕТА БОГОРОДИЦА ТРОЕРУЧИЦА“

В главната църква на манастира се пази най-старата икона – светиня

на манастира „Света Богородица Троеручица“, смятана за чудотворна. Според манастирската летопис тя е била пренесена от Атон и оставена тук през XVII в. още при основаването на манастира. Историята на тази икона започва през VIII в., когато византийският император Лъв III започнал борба срещу иконите. По това време в Сирия живеел Йоан Дамаскин, висш сановник в двора на халифа. Той се обявил срещу унищожаването на иконите, което разгневило византийският император. За да си отмъсти, той наклеветил Йоан Дамаскин пред халифа на Дамаск, че уж искал да предаде Дамаск на византийците. Разгневен, халифът заповядал да отсека дясната ръка на Йоан до китката и да я окачат на градския площад. Същият ден вечерта, когато гневът на халифа се уталожил, Йоан измолил от него отсечената си ръка, допрял я към китката си и започнал да се моли на колена пред иконата на Божията Майка да излекува ръката му. След дългата молитва той задрямал и тогава Божията Майка му се явила насън, като му казала: „Ето, ти си здрав.“

Труди се прилежно с изцелената си ръка за славата Божия!“ Когато Йоан се събудил, видял ръката си невредима. От благодарност той поръчал да прикрепят към иконата на Божията Майка сребърно изображение на отсечената ръка. Така иконата получила названието „Троеручица“. Скоро след това Йоан постъпил в манастира, вземайки със себе си чудотворната икона. Иконата се пазела в манастира до XIII в., когато била дарена на св. Сава Сръбски и пренесена в Сърбия. По време на турското нашествие християните пренесли иконата в Хилендарския манастир на Света гора, където я поставили в олтара на храма. През XVII в. един атонски монах взел със себе си чудотворна икона. На път за Влахия, той отседнал в Троянския манастир. Колкото пъти правил опити да си тръгне, иконата все се връщала в манастира. Затова накрая той я оставил тук. И до ден днешен чудотворната „Св. Богородица Троеручица“ е храмова икона на Троянския манастир.

Д-р Красимира Мархалева
по материали от печата

Сдружение
„Възраждане“
с финансовата под-
крепа на Министерството
на културата на Чешката
република и на пражката община
организава в рамките на Дните на
българската култура съвместно с Бъл-
гарския културен институт и Гръцкото
сдружение

Фолклорен концерт

6 декември 2010 г. от 18.00 часа
Casa Gelmi, Korunní 926/30, Praha 2, Вход свободен

Сдружение „Възраждане“ с финансовата подкрепа на Министерството на културата на Чешката република и на пражката община организира в рамките на Дните на българската култура

КОЛЕДЕН КОНЦЕРТ

21 декември 2010 г. от 19.30 часа
Рудолфинум – Сукова зала, Alšovo nábřeží 12, Praha 1, Вход свободен

Българско неделно училище

Елате да посрещнем заедно Дядо Коледа!

на 18 декември в 13 часа
в Дома на националните малцинства,
улица „Воцелова“ 3, Прага 2

За повече информация и за записване се обадете на 777 196 322
или ни пишете на e-mail bulgari@atlas.cz

Български брой 5/2010

Издание на българската общност в Чешката република

Издател:

Гражданско сдружение „Възраждане“, Americká 28, 120 00 Praha 2
Контактен адрес: Vocelova 3
120 00 Praha 2

Излиза с финансовата подкрепа на Министерството на културата на Чешката република

Регистрационен номер в Министерството на културата на Чехия: E 13282

Директор на изданието и главен редактор:
Мария Захариева

Редакционен екип:

Румяна Георгиева, Димана Иванова, Васил Самоковлиев, Маргарита Симеонова, Красимира Мархолева, Асен Милчев, Румяна Кирилова

Сътрудници: Пенка Калинкова, Константин Димитров, Снежана Таскова, Сирма Зидаро-Коунова, Минка Генчева, Катержина Тидлачкова, Георги Георгиев, Лидия Гълбова и Катерина Ненкова
Коректор: Татяна Борисова

Дизайн:

„Макс“ студио

Година 9, брой 5/2010

Bulgari

Periodikum bulharské menšiny v České republice
Časopis je vydáván s finanční podporou Ministerstva kultury České republiky

Абонамент

ИНТЕРЕСУВА ЛИ ВИ ЖИВОТЪТ НА БЪЛГАРИТЕ В ЧЕХИЯ, БЪЛГАРИЯ И В ЦЕЛИЯ СВЯТ?

Абонирайте се за списание „Българи“, подкрепете своето българско списание! „Българи“ е едно от най-представителните списания на българската общност.

На страниците на „Българи“ имате уникалната възможност да получавате актуална информация от България, да се срещате с интересни личности и да научите нещо повече за живота на българите в Чехия и по света. Чакаме вашите мнения и предложения за списание „Българи“.

Годишният абонамент за 6 броя е само 180 Кč.

Пощенските услуги поема сдружение „Възраждане“. Средствата можете да изпратите на сметката на сдружението 1962160309/0800 или по пощата на адрес: o.s. Vazraždane/ Vocelova 3/120 00 Praha 2.

**ОБАДЕТЕ НИ СЕ НА GSM 777 196 322
ИЛИ НИ ПИШЕТЕ НА E-MAIL BALGARI@ ATLAS.CZ**

За контакти:
o.s. Vazraždane
Vocelova 602/3
120 00 Praha 2
Тел.: +420 777 196 322
balgari@atlas.cz
www.balgari.eu

Посетете интернет страницата на гражданско сдружение „Възраждане“ и на списание „Българи“

www.balgari.eu

БЪЛГАРСКО УЧИЛИЩЕ „Д-р Петър Берон“ – ПРАГА

ШАНС ЗА ВАШИТЕ ДЕЦА

www.bgschool.eu

Българско средно общообразователно училище
„Д-р Петър Берон“
гр. Прага

БЪЛГАРСКО УЧИЛИЩЕ
ПРАГА

Начало За училището Прием Новини История Фотогалерия Контакти Полезни връзки

Актуално

График на учебното време
График на класните работи
График за консултациите на учителите
График за приемното време на учителите

Разгледайте училището

ВХОДЪТ

◀◀ предишен следващ ▶▶

последна актуализация | 19.06.2010 | 07:56

Вълнени одеала, килими и халища от сърцето на България в сърцето на Прага.

Vlněné deky, koberce, kilimy a přehozy ze srdce Bulharska v srdci Prahy.

www.balkanova.cz

Navštivte náš nový obchod, jen pár kroků od Karlova mostu:
Balkanova – Saský dvůr
Saská 3, Praha 1 – Malá Strana

Otevírací doba: pondělí, středa, čtvrtek pátek od 10 do 18 hod., sobota a neděle od 11 do 18 hod.

Посетете нашия нов магазин в Саския двор само на няколко крачки от Карловия мост:
Балканова – Саски двур
„Саска“ 3, Прага 1 – Мала Страна

работно време: понеделник, сряда, четвъртък, петък от 10 до 18 ч., събота и неделя от 11 до 18 ч.